

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!“ strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Deșteaptă-te, române! de Andrei Mureșanu

Competențe generale și specifice

Ghid de utilizare a manualului digital

Recapitulare inițială

UNITATEA 1

De unde sunt eu?

Texte de bază

- *Definitiv* de Lavinia Braniște
- *Barcelona* de Mihai Ralea

Lectură

- De unde sunt? Textul narativ literar în proză
- De la textul nonliterar la cel literar și invers (consolidare)

Lectură. Provocare

- A cunoaște lumea cu ochii altuia. Textul nonliterar

Comunicare orală

- Contextul de comunicare

Elemente de construcție a comunicării

- Diftongul. Triftongul. Hiatal
- Despărțirea în silabe
- Sensurile cuvintelor. Sinonimele și antonimele (actualizare)
- Omonimele. Cuvintele polisemantice

Redactare

- Scrisoarea

Interculturalitate

- Românii în străinătate. Limba română în Europa; comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română de pretutindeni

Recapitulare

Evaluare

UNITATEA 2

Familie, generații, lumi

Text de bază

- *D-I Goe...* de I.L. Caragiale

Lectură

- Cine educă pe cine? Textul narativ literar în proză
- Lectura textului nonliterar. Tabele. Grafice

3 Comunicare orală

- 6 • Parafrizarea. Povestirea subiectului.
- 7 Rezumatul oral 74

9 Elemente de construcție a comunicării

- Verbul (actualizare) 77
- Modul conjunctiv 83
- Modul condițional-optativ 86
- Predicatul nominal. Verbul copulativ *a fi* 89
- Subiectul 91

11 Redactare

- Vorbirea directă. Vorbirea indirectă.
- Rezumatul scris 93

12 Interculturalitate

- Crăciunul și Anul Nou. Valori ale culturii populare în spațiul românesc 96

24 Recapitulare

28 Evaluare 98

UNITATEA 3

Cum citim lumea

103

35 Text de bază

- 38 • *Leul deghizat* de George Topîrceanu

Lectură

- 40 • Lumea animalelor. Textul narativ literar în
- 43 versuri 104

46

49

53

55

57

70

Comunicare orală

- Cum să fim convingători? Intenție și efect în actele de limbaj 110

Elemente de construcție a comunicării

- Substantivul 113
- Cazul substantivului. Cazurile nominativ și vocativ 117
- Cazul acuzativ 119
- Cazul dativ. Complementul indirect 123
- Cazul genitiv. Articolul genitival 124
- Posibilități combinatorii ale substantivului 126
- Pronumele 127
- Pronumele reflexiv 131

Redactare

- Redactarea unui text narativ 133

Interculturalitate

- Valori etice în legendele popoarelor 136

Recapitulare**Evaluare**

141

UNITATEA 4**Lumea mea în limbajul emoțiilor** 143**Texte de bază**

- În pădure de Alexandru Mușina
- În arcanse de pădure de Alexandru Macedonski

Lectură

- Natura ca muzeu. Textul descriptiv literar în versuri 144

Lectură. Provocare

- Sub ochii călătorului. Textul descriptiv literar în proză 156

Comunicare orală

- Comunicarea unor emoții. Inteligența emoțională 160

Elemente de construcție a comunicării

- Adjectivul 162
- Numeralul (actualizare) 167

Redactare

- Descrierea unei emoții. Jurnalul 169
- Cuvintele și emoțiile. Tiparul explicativ 171

Interculturalitate

- Sărbători tradiționale de primăvară 174

Recapitulare**Evaluare**

178

UNITATEA 5**Lumea are buton on/off** 179**Texte de bază**

- Glorie zeului Click de Radu Paraschivescu
- google este tatăl meu de Andrei Dósa

Lectură

- Click. Textul argumentativ 180
- Conexiune, conexiuni. Strategii de lectură a textului literar 187

Comunicare orală

- Comunicarea eficientă. Dicția și ascultarea activă 192

Elemente de construcție a comunicării

- Adverbul 195
- Sintaxă. Recapitulare 199

Redactare

- Textul narativ-descriptiv. Elemente auxiliare în scriere (paranteze, sublinieri) 203
- Redactare cu stil 205

Interculturalitate

- Modele promovate în literatură și în alte arte 210

Recapitulare**Evaluare**

212

214

Recapitulare finală

216

Autoevaluare finală

219

Joacă-te

220

Transcrieri

221

Fișe de interevaluare

222

Anexă

- Sugestii de fișe pentru observarea sistematică a activității elevilor 223

Texte utilizate

224

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

- 1.1. Rezumarea, pe baza informațiilor explicite și implicite, a unor pasaje din diverse tipuri de texte orale narative, monologate și dialogate
- 1.2. Prezentarea unor informații, idei, sentimente și puncte de vedere în texte orale, participând la discuții pe diverse teme sau pornind de la textele citite/ascultate
- 1.3. Adecvarea comunicării nonverbale și paraverbale la o situație dată, evidențiind ideile și atitudinile, în situații de comunicare față în față sau mediată
- 1.4. Participarea la interacțiuni verbale simple cu mai mulți interlocutori, având în vedere cantitatea și relevanța informației transmise și primite

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

- 2.1. Corelarea informațiilor explicite și implicite din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Rezumarea unor texte, cu grade diverse de dificultate
- 2.3. Prezentarea unor răspunsuri personale, creative și critice pe marginea unor texte diverse
- 2.4. Manifestarea preocupării de a înțelege diverse tipuri de texte citite
- 2.5. Identificarea strategiilor de lectură, a volumului și a diversității materialelor citite

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

- 3.1. Redactarea unui rezumat, a unui text, pe un subiect la alegere, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
- 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text complex, cu integrarea unor tabele
- 3.3. Adecvarea textului scris la situația și scopul de comunicare
- 3.4. Analizarea dificultăților de redactare, oferind soluții, pe baza criteriilor propuse de profesor și discutate cu colegii

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

- 4.1. Utilizarea structurilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă și precisă a intențiilor comunicative
- 4.2. Aplicarea conștientă a achizițiilor lexicale și semantice de bază, din limba română standard, pentru exprimarea corectă a intenției comunicative
- 4.3. Valorificarea achizițiilor fonetice de bază, în realizarea propriei pronunții și scrieri și pentru evaluarea pronunției și scrierii celorlalți, prin raportarea la normă, cu scopul corectării erorilor în comunicare
- 4.4. Utilizarea deprinderilor dobândite pentru monitorizarea corectitudinii comunicării, prin raportarea la normă
- 4.5. Redactarea unor texte, valorificând gândirea logică și competența lingvistică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

- 5.1. Investigarea unor obiceiuri și tradiții românești și ale unor comunități etnice de pe teritoriul României
- 5.2. Analiza unor elemente comune identificate în cultura proprie și în cultura altor popoare

Ce este manualul digital?

Manualul digital reproduce integral versiunea tipărită, oferind elevilor posibilitatea de a interacționa cu diverse elemente de conținut. Astfel, aceștia vor putea să urmărească videoclipuri, să rezolve exerciții interactive și să navigheze prin manual.

Simbolurile folosite în manualul digital:

1. Elemente grafice (AMII-uri statice):

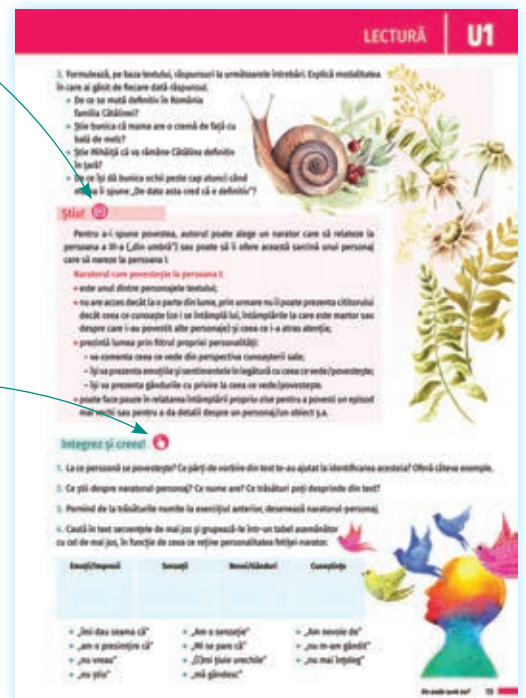
- imagini;
- informații și activități suplimentare.

2. Elemente video (AMII-uri animate):

- videoclipuri cu informații și activități suplimentare;
- curiozități.

3. Exerciții interactive (AMII-uri interactive):

- exerciții de alegere multiplă, de tip adevărat sau fals, de asociere, de completare etc.

Cum se folosește manualul digital?

1. Meniul superior

Mărire/micșorare – se mărește sau se micșorează fereastra, pentru o vizualizare adecvată a elementelor de interes.

Căutare – pot fi efectuate căutări în manualul digital după cuvinte-cheie.

Cuprins – deschide cuprinsul manualului digital.

Înapoi la prima pagină – se revine la prima pagină a manualului digital.

Pagina anterioară – se accesează pagina anterioară paginii curente.

Pagina următoare – se accesează pagina următoare paginii curente.

Salt la ultima pagină – se accesează ultima pagină a manualului digital.

Adnotări – deschide o galerie de instrumente, cu funcții diferite, ce permit operații în timp real: sublinieri, adnotări, încercuiri, demarcări, mascări, evidențieri etc.

Tipărește pagini din manualul digital.

Indicații – se accesează ecranul cu indicații.

2. Ajutor în utilizarea exercițiilor interactive (AMII-urilor interactive):

Deschide exercițiul interactiv dând click pe . Pentru exercițiile de completare, utilizează mouse-ul pentru a poziționa cursorul pe spațiul în care dorești să completezi. Pentru exercițiile de alegere, urmărește cerința, apoi utilizează mouse-ul și apasă pe varianta de răspuns pe care o consideri corectă. Apasă butonul **Verifică** pentru a vedea dacă ai ales corect. În toate tipurile de exerciții apare în cazul răspunsului corect și în cazul răspunsului greșit. Pentru a relua rezolvarea exercițiului, apasă butonul **Mai încercă**.

3. Ajutor în utilizarea elementelor video (AMII-urilor animate):

Apasă butonul pentru a deschide videoclipul. Butonul **Play (Vizualizare)** este localizat pe bara de jos a ferestrei, alături de **Volum** și de opțiunea **Afișare completă** pe ecran. Pentru a opri temporar videoclipul, apasă butonul **Pauză**, de pe bara de jos a ferestrei. Pentru a închide videoclipul, apasă butonul din colțul din dreapta-sus al ferestrei.

4. Ajutor în utilizarea elementelor grafice (AMII-urilor statice):

Apasă butonul . Imaginea se va deschide într-o fereastră nouă. Apasă butonul din colțul din dreapta-sus, pentru a închide imaginea.

Citește, cu atenție, textul dat, apoi rezolvă cerințele în caiet.

„Tresări și se întrebă dacă e vremea să plece. Rămase în pat, se lipi de perete, astfel încât următoarea picătură să nu-și mai atingă ținta. Ascultă îngrijorat ploaia care se dezlănțui deodată, răpăind pe acoperișul de tablă [...].

— Mai vrei să mergem?! îl întrebă taică-su.

Drept răspuns, copilul sări din pat, se izbi cu piciorul de un scaun, băjbâind să aprindă lumina.

După o oră se aflau deja dincolo de marginea satului. [...]

Cei doi își continuă drumul orbecând prin întuneric. [...] Duceau cu ei un obiect împachetat într-o pătură, acoperit și acesta cu o folie de plastic. Ploaia răpăia pe saci, vrând parcă să-i dizolve, să-i scufunde cu totul în noroiul drumului. Din când în când, stropii de ploaie se strecurau pe sub tunică, răzbind până la piele. [...]

Când simțiră sub tălpi asfaltul șoselei, se opriră să se odihnească. Își curățară hainele și picioarele de noroi. Scoaseră din pachet câte o pereche de papuci și se încălțară.

— Trebuie să arătăm ca lumea în oraș. Cred că dacă veneam încălțați până aici, făceam papucii ferfeniți... la uite, îmi stă bine?... Stai drept, ce naiba! Vino-ncoa', să te aranjez... Ei, da, acum suntem gata. Numai bun de mers la oraș!

Își neteziră sacii de plastic și porniră, cu pachetul între ei spre orașelul care, odată cu prima lumină a dimineții, începea să se zărească în depărtare. Orașelul îi întâmpină cu adierea mirosului de benzină arsă, miros pe care băiatul îl asocia, într-un mod ciudat, cu gustul de înghețată. Probabil pentru că mâncă înghețată numai când venea la oraș. [...]

În fața ușii lui Bichescu mai erau vreo zece oameni care făceau parte din același clan cu ei. [...]

— Dom' Bichescu, vă rog frumos, luați-mă pe mine. Vin de departe. Sunt cu copilul.

Lumea a început să țipe la el.

— Ho, bă, se enervă Bichescu, uitându-se scârbit peste mulțime.

— Unde vă-ngrămădiți [...]? Lăsați-l în pace, că vine de la mama dracului cu copilul. E clientul meu cel mai vechi... Vino-ncoa'! tot cu rabla aia, tot cu rabla?

— Rablă, rablă, se înveseli tatăl băiatului. Dar îmi fac treaba cu ea. Acu', de n-o fi tubu', dom' Bichescu. Dac-a murit tubu', amin!

Luă pachetul în brațe, desfăcu folia, apoi pătura, scoase televizorul și intră după Bichescu. Apăru trist, după un

sfert de oră, se duse la băiat și-l mângâie pe cap.

— Ce ți-am spus eu că e lampa cu căciulă?!"

Florin Lăzărescu, *Lampa cu căciulă*, 2009

1. Numește trei personaje care iau parte la acțiune.

Indicație: Pentru rezolvarea acestui exercițiu, este nevoie de o lectură atentă a textului. Trebuie să numești trei personaje care iau parte la acțiune (de exemplu: tatăl).

2. Transcrie un cuvânt/grup de cuvinte care face referire la spațiul în care se desfășoară acțiunea redată în fragment și unul care constituie un reper temporal.

Indicație: Pentru a rezolva corect acest exercițiu, trebuie să găsești cuvinte/grupuri de cuvinte care evidențiază locul în care se petrece acțiunea (de exemplu: „în pat”) și timpul (de exemplu: „deodată”).

3. Recitește primul paragraf al textului-suport. Identifică un cuvânt-cheie și formulează ideea principală care se desprinde din acesta.

Indicație: Pentru a formula un răspuns corect, trebuie să recitești primul paragraf. Apoi vei propune un cuvânt-cheie și vei formula ideea principală.

Răspuns posibil: Cuvânt-cheie: ploaia. Idee principală: Ploaia trezește îngrijorare.

4. Notează „X” în dreptul fiecărui enunț, pentru a stabili dacă este adevărat sau fals, bazându-te pe informațiile din textul dat.

Indicație: Pentru a rezolva corect acest exercițiu, trebuie să recitești textul și să decizi dacă afirmațiile sunt adevărate sau false, notând „X” în spațiul corespunzător.

Enunțul	Adevărat	Fals
Ploaia afectează locuința, trezindu-l pe tatăl băiatului.	X	
Băiatul refuză să se trezească.		
Băiatul și tatăl său cară un sac greu cu ajutorul unei pături.		
Înainte de a ajunge la destinație, cei doi își schimbă încălțările.		
Copilul asociază mirosul de benzină arsă din oraș cu gustul înghețatei.		
Bichescu îi primește pe clienți în ordinea sosirii.		

RECAPITULARE INIȚIALĂ

5. Băiatul din fragmentul dat își ajută tatăl, ducând împreună televizorul la reparat. Prezintă, în 50-70 de cuvinte, felul în care ți-ai ajutat un membru din familie ultima dată.

Indicație: Pentru a rezolva corect acest exercițiu, este important să prezinți felul în care ți-ai ajutat ultima dată un membru din familie, folosind limba română literară. Punctajul maxim se acordă doar dacă răspunsul se încadrează în limita de cuvinte și este corect formulat.

6. Precizează numărul de litere și de sunete pentru cuvintele:

duceau;

împachetat;

Bichescu.

Indicație: Pentru a rezolva acest exercițiu, trebuie să revezi ce ai învățat atunci când ai studiat literele și sunetele (de exemplu: duceau – 6 litere, 5 sunete).

7. Alege varianta corectă de răspuns.

Sunt corect despărțite în silabe cuvintele din seria:

a. as-cul-tă, pi-ci-o-rul, ci-u-dat, a-se-mă-nă-tor;

b. as-cul-tă, pi-cio-rul, ci-u-dat, a-se-mă-nă-tor;

c. as-cul-tă, pi-cio-rul, ciu-dat, a-se-mă-nă-tor;

d. as-cult-ă, pi-cio-rul, ci-u-dat, a-se-mă-nă-tor.

Indicație: Pentru a rezolva corect acest exercițiu, trebuie să desparti corect în silabe fiecare cuvânt și să alegi varianta corectă. Răspuns așteptat: c.

8. Rescrie fragmentul următor, înlocuind cuvântul îngrijorat cu un antonim și cuvântul (se) dezlănțui cu un sinonim:

„Ascultă îngrijorat ploaia care se dezlănțui deodată, răpăind pe acoperișul de tablă”.

Indicație: Pentru a rezolva acest exercițiu, trebuie să propui un antonim, respectiv un sinonim, pentru cuvintele indicate (de exemplu: îngrijorat – liniștit, dezlănțui – izbucni). Rescrii apoi fragmentul, folosind antonimul/sinonimul propus.

9. Construiește un enunț în care substantivul identificat în fragmentul „Ascultă îngrijorat ploaia care se dezlănțui deodată” să aibă funcția sintactică de subiect.

Indicație: Pentru a rezolva corect acest exercițiu, identifică mai întâi substantivul, apoi formulează un enunț în care acesta să aibă funcția sintactică de subiect.

Răspuns așteptat:

Substantiv identificat: ploaia

Enunț: Ploaia nu se mai oprește de două zile.

(subiect)

10. Menționează partea de vorbire pentru fiecare dintre cuvintele scrise colorat în secvența următoare:

„În fața ușii lui Bichescu mai erau vreo zece oameni care făceau parte din același clan cu ei”.

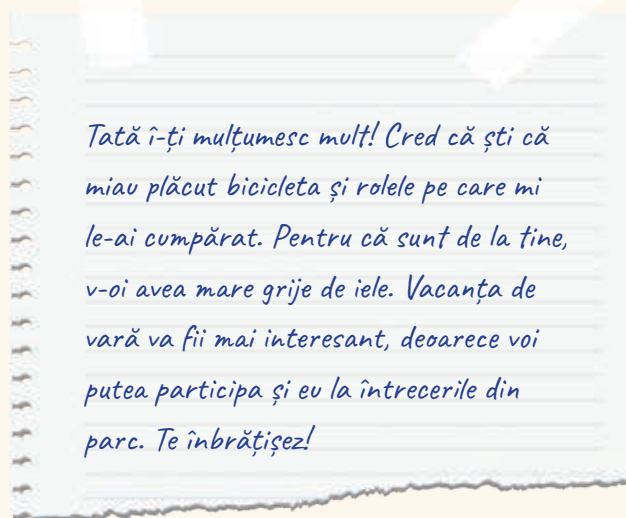
Indicație: Pentru rezolvarea acestui exercițiu, trebuie să ai în vedere cunoștințele despre părți de vorbire (de exemplu: Bichescu – substantiv propriu).

11. Precizează modul și timpul pentru fiecare verb scris colorat în secvența:

„Dom' Bichescu, vă rog frumos, luați-mă pe mine. Vin de departe. Sunt cu copilul. Lumea a început să țipe la el”.

Indicație: Pentru rezolvarea acestui exercițiu, trebuie să ai în vedere cunoștințele despre părți de vorbire (de exemplu: rog – modul indicativ, timpul prezent).

12. Rescrie textul de mai jos, care reprezintă un bilețel lăsat de un copil de vârsta ta pentru tatăl său, corectând greșelile.

Indicație: Pentru rezolvarea acestui exercițiu, trebuie rescris corect textul (de exemplu: Tată, îți mulțumesc mult!).

13. Scrie un text, de minimum 100 de cuvinte, în care să îți imaginezi o continuare narativă a textului-suport.

Indicații pentru elaborarea compunerii: Pentru a rezolva acest exercițiu, trebuie să apelezi la imaginație. Fii creativ/ă și propune o continuare cât mai interesantă a textului. Înainte de a te apuca de scris, recitește textul pentru a revedea cine sunt personajele și ce fac acestea pe parcursul fragmentului. Poți introduce personaje noi, pot apărea răsturnări de situație. Totul ține de creativitatea ta!

Este foarte important conținutul, dar nu trebuie uitată redactarea. Încearcă să eviți repetițiile și folosește doar termeni cărora le cunoști sensul, scriind corect și lizibil.

U1

De unde sunt eu?

Lumea mea întâlnește cunoașterea:

- Migrație • Sculpturi • La țară • Scriitori călători
- Harta vie a lecturii • Salutul francezilor
- Legături de familie • Deficiențe de auz • Autism
- Vacanța de vară • Experiențe personale
- Români în străinătate

Lectură:

- Textul literar • Tiparul textual narativ

- Naratorul-personaj • Textul nonliterar

Comunicare orală:

- Contextul de comunicare

Elemente de construcție a comunicării:

- Diftongul, triftongul, hiatul • Despărțirea în silabe
- Sensurile cuvintelor • Sinonimele și antonimele
- Omonimele • Cuvintele polisemantice

Redactare:

- Scrisoarea

Interculturalitate:

- Limba română în Europa

- Comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română de pretutindeni

Recapitulare

Evaluare

Lavinia Braniște

(n. 1983)

Este o scriitoare și traducătoare contemporană. Cele mai recente romane publicate sunt *Interior zero*, *Sonia ridică mâna și Mă găsești când vrei* (premiat în 2022 la categoria Proză la Gala Premiilor Sofia Nădejde pentru Literatură Scrisă de Femei). A scris și seria de cărți *Rostogol*, dedicată copiilor. *Definitiv* este un text inedit.

De unde sunt? Textul narativ literar în proză

Gata pentru ceva nou!

1. **a.** Desenează tabelul de mai jos în caiet. Completează-l apoi cu cât mai multe cuvinte/structuri care să se potrivească fiecărei coloane. Ai în vedere modelul dat.

Cum sunt eu?	Cum e lumea mea?
<ul style="list-style-type: none"> • grăbit/ă • vesel/ă 	<ul style="list-style-type: none"> • mare • în viteză

b. Recitește tabelul de la punctul **a.** Formulează un enunț în care să precizezi dacă există o legătură între felul în care ești tu și lumea ta.

2. Îți imaginezi că lumea ta va arăta la fel peste zece ani? Dar tu?

3. **LECTURA UNEI IMAGINI.** Cătălin Bădărău este un artist care are experiența de a fi locuit și muncit în străinătate de tânăr, aspect reflectat tematic în creația sa. Privește și tu lucrarea de mai jos, redată în trei momente diferite ale mișcării ei. Urmărește lucrarea și în format video, accesând manualul digital.

- Ce vezi în imaginile de mai jos? Ce crezi că reprezintă acestea?
- Ce culori au fost utilizate? De ce crezi că le-a ales artistul?
- Ce mesaj despre lumea artistului sau despre lume în general crezi că transmite imaginea?
- De ce crezi că a ales acest titlu?

Perpetuum (sculptură cinetică, silikon, sticlă, metal, 130 x 70 x 110 cm, 2015-2016)

4. Citește textul *Definitiv* de Lavinia Braniște.

Text de bază

Definitiv

de Lavinia Braniște

Bunica ne așteaptă în poartă. Las geamul mașinii și-i fac cu mâna. Dar apoi, când ne oprim și coborâm, îmi dau seama că e de fapt străbunica. Seamănă foarte bine, de la distanță par surori identice, nu mamă și fiică.

Bunica iese și ea repede. Mama mă înghiontește și zice:

— Du-te și pup-o pe mămica.

Îmi târăsc picioarele grele și umflate, după drumul de două zile din Spania. Mă duc către bunica, dar ea, la rândul ei, spune:

— Pup-o pe mămica întâi!

Cea mai în vârstă dintre mămici primește cu mândrie onoarea de a fi prima pupată de strănepoată. În timp ce întind buzele ținute către obrații ei veștejiți, mă apucă de umăr. Nu-mi dau seama dacă se sprijină de mine sau poate doar mă verifică să vadă dacă nu cumva mă sparg repede, dar mă strânge atât de tare cu forța ei incredibilă, încât îmi amintesc pe loc ce mi-a spus mama de vreo câteva ori: că ea și străbunicul, singuri, au ridicat cu mâinile lor casa asta, în după-amiezile libere, când veneau de la fabrică.

Aici am stat și noi o vreme. Și o să mai stăm, fiindcă acum ne-am întors definitiv. Bine, am mai venit o dată definitiv, în urmă cu vreo trei ani, și n-am rezistat decât o vară.

Atunci a demolat tata casa din grui¹. Cumpărase trei pătrimi din ea de la verii lui și voia să facă acolo o casă nouă, pentru mine și fratele meu. Între timp, frate-meu a terminat liceul în Spania și s-a angajat șofer de tir la niște români. Ne-a spus

că e fericit că vede lumea, deși vede numai șosele și parcuri. Dar îi place să asculte posturi de radio în limbi pe care nu le înțelege, caută emisiuni politice sau culturale, unde se vorbește mult. Muzică ascultă doar când e obosit, ca să-l țină treaz.

Frate-meu, Robi, are ureche bună pentru limbi străine. Vorbește spaniolă super bine. Pe locul doi sunt eu, pe trei tata și pe patru mama, care are niște s-uri foarte românești. Mereu se dă de gol că nu e de acolo. Eu nu mă dau de gol. Nici numele nu mă dă de gol. Mă cheamă Cătălina, care acolo e Catalina și care ar putea să fie un nume de-al lor. De fapt, chiar îmi place mai mult așa.

Tata îmi face o poză cu mămicile, așa le numim pe bunica și străbunica. Vrea s-o pună pe grupul nostru de Whatsapp, pe care Robi l-a creat și l-a denumit „Family”. Pe grup ne scrie vești. Mă rog, nu prea scrie, mai mult trimite poze și noi răspundem tot cu poze și apoi trebuie să ne imaginăm restul poveștii. În primul rând, să ne imaginăm că el e bine.

Sunt multe feluri de a scrie lucruri.

Descărcăm bagajele din mașină, dar ultima geantă de voiaj rămâne și tata ne anunță că el va sta în grui.

— Iar l-a apucat bâzdâcul?² o întrebă bunica pe mama.

VOCABULAR/NOTE

¹ *grui* – s. n. pisc, coastă de deal.

² *a-l apuca (pe cineva) bâzdâcul* – expr. a-i veni (cuiva) pe neașteptate pofta de ceva, a-l apuca (pe cineva) toanele.

— De data asta cred că e definitiv, spune mama.

Bunica își dă ochii peste cap, iar eu mă întreb oare ce înseamnă „bâzdâc”. Am o senzație vagă că am știut cuvântul ăsta mai demult. Dar de câte ori vin la mămăi după o perioadă mai lungă, limba română îmi fuge un pic de sub picioare. Am nevoie de puțin timp să devină din nou stabilă.

Nu știi ce s-a întâmplat între ai mei și la ce se referă mama când spune „definitiv”, dar am o presimțire că nu e de bine, așa că nu le cer explicații. Nu acum.

Mă duc în bucătărie cu străbunica. Miroase a ars.

— Iar mi s-a stins candela, zice ea și-și face cruce către peretele cu icoane. Doamne-Dumnezeule, ce vrei să-mi spui?

— Nu e bun fitilul, mămică, de ce nu iei din pungă aia nouă? o întreabă bunica și ușa se trânteste în urma ei de la curent.

A venit să ne aducă o crenguță de tei într-o vază îngustă, apoi iese repede și ne lasă singure.

— Stai jos, zice străbunica și mă apasă iar pe umăr cu mâna ei ca un clește de fier.

Mă așez pe băncuța de lemn, la perete.

— Ia zi, cum e pe acolo? începe ea.

— E cald, îi spun.

— Mai cald decât aici?

— Daaa. Și lumină foarte puternică, zic eu. Parcă e alt soare.

— Te ții de carte? întreabă.

— Cum adică?

— Adică la școală cum e? Înveți bine?

— Îhî, zic eu.

— Așa, mămică, să te ții de carte, că altfel ajungi la mătură.

Mi se pare că vorbește ciudat, uneori nu prea înțeleg ce zice. Poate asta e o expresie pe care eu n-o știu?

După aceea urmează un moment lung de tăcere. Străbunica privește candela stinsă.

— Aveți ce mânca pe acolo? zice ea.

Tot îi trage cu mâncarea. De câte ori vorbim pe cameră cu mămăile, nu uită să întrebe dacă avem ce mânca.

Dar îmi aduc aminte ce-mi spunea mama: că străbunica a trecut prin război și foamete și erau patru surori care împărțeau aceeași pereche de pantofi, așa că ar trebui să fim respectuoși și să nu râdem când ne întrebă dacă avem ce mânca.

— Ce mănânci tu pe acolo? insistă străbunica.

— Păi... săptămâna trecută am mâncat niște greieri crocanți, erau într-o pungă așa ca de chipsuri și tata mă filma ca să-i trimită lui Robi pe grup, dar după ce a închis camera i-am scuipat, zic dintr-o răsufare.

— Doamne, Maica Domnului, spune străbunica și-și face cruce.

— Și am mai mâncat melci de două ori! am zis însuflețită, pentru că acum aveam un subiect de discuție care ne interesa cu adevărat pe amândouă.

— Melci de pe stradă? mă întreabă ea.

— Nu știu de unde erau. Poate erau din grădină.

— Doamne, ce-a mai apărut acum, zice ea și se închină încă o dată, iar faptul că-și face atâtea cruci din cauza mea mă face să mă simt bine, într-un mod pe care nu prea pot să mi-l explic.

Nu-i spun că mama are o cremă de față cu bală de melc, care în spaniolă se numește baba de caracol³, ceea ce mie îmi sună teribil de amuzant. Când mă fac mai mare, vreau să scriu jocuri video și primul pe care o să-l scriu o să se cheme „Bală de melc”. O să fie super scârbos. Dar deocamdată nu m-am gândit exact ce se întâmplă în el.

Mama zice că dacă vreau să scriu jocuri video, să citesc basmele românilor, că sunt pline de idei sângeroase.

— Du-te și împacă-l pe tăticu-tău, zice dintr-odată străbunica. Cheamă-l încoace, la masă.

les afară și pe marginile maidanului proaspăt asfaltat de peste drum văd găini care ciugulesc din puținele buruieni care au răzbit pe margine. Lumea încă-și lasă păsările libere pe acolo, dar ele nu mai au unde scurma⁴.

Pe asfalt, un băiat se plimbă în cerc cu o bicicletă. E după-amiază târzie și soarele ițit⁵ pe sub niște nori indigo aruncă pe jos o lumină caldă. Băiatul și bicicleta au umbre lungi și frumoase, iar eu scot imediat telefonul și fac un video de șapte secunde. El se vede filmat și se ridică într-o roată, dar pierde controlul bicicletei. Cade pe spate, dar aterizează în picioare.

Mă apropii să-l întreb dacă-l deranjează că l-am filmat, așa cum ne-a învățat proful de abilități sociale la fosta mea școală din Spania. Și pe mămăi le întreb mereu dacă sunt de acord, deși pe ele n-am de gând să le pun pe TikTok.

— Așteptam să ieși, spune băiatul cu mâna streășină⁶ la ochi.

Îmi dau seama că e Mihăiță, nepotul lui Petre. Unchiu-său a fost coleg de școală cu tata, e plecat de nu-știu-când. El e cel care l-a chemat pe tata prima dată în Spania. Când eram mică de tot, înainte să plecăm, mă jucam o grămadă cu el și cu soră-sa.

Îi spun că mă duc în grui, să-l chem pe tata la masă, și el se oferă să vină cu mine.

Mă întrebă cum e în Spania și eu spun că e cald, fiindcă nici nu știu de unde să încep această poveste. Deocamdată nu vreau să-i spun că rămânem definitiv, pentru că o să mă întrebe de ce.

Mergem pe marginea șoselei și mașinile vâjâie⁷ pe lângă noi. Mihăiță vine în spatele meu, ducând bicicleta de ghidon. Trecem pe lângă casa lor, care e chiar în curbă și care e lovită periodic de mașini sau camioane. În camera aia din față nu stă nimeni și s-au obișnuit așa, să le fie lovită din când în când, fiindcă n-au cum să ia casa în spinare și să se ducă cu ea mai la deal.

Mihăiță a făcut rost de un spray cu vopsea acum ceva vreme și a scris mare pe casă „ATENȚIE!!”. Și, cum e prima curte la intrarea în sat, pare că acela e un avertisment legat de tot satul.

În grui, tata cosește iarba, care a crescut mai mare de șold. Tot timpul când venim de dincolo mi se pare ciudat să văd atâta vegetație, acolo trăim într-un oraș răsărit din pietriș și pământ galben. Nu prea vezi buruieni, fiindcă nu prea plouă. Îmi plac mult dealurile verzi, dar când încep să mă aflu în iarba asta înaltă, parcă și văd milioanele de insecte care mișună ca niște vampiri minusculi. Toate vor sânge. Al doilea joc video pe care-l voi scrie va fi despre niște căpușe perfide⁸, să nu uit să-mi notez în jurnal această nouă idee.

Mama spune că pentru a scrie jocuri video îți trebuie o minte bolnavă, iar eu sunt destul de normală, dar mă susține oricum.

VOCABULAR/NOTE

³ *baba de caracol* – (în sp.) cremă cu extract de melc.

⁴ *a scurma* – vb. a răscoli la suprafața pământului (cu râtul, cu ciocul, cu ghearele, cu o unealtă etc.).

⁵ *ițit* – adj. care a apărut brusc, pe furiș.

⁶ *a(-și) pune mâna streășină la ochi* – expr. a(-și) pune, aduce etc. palma deasupra ochilor, pentru a se apăra de soare sau pentru a vedea mai bine.

⁷ *a vâjâi* – vb. (despre vânt, ape curgătoare, corpuri care străbat spațiu etc.) a produce un zgomot (șuierător) caracteristic.

⁸ *perfid* – adj. fățarnic, viclean, prefăcut.

Când mă apropii de tata, văd cât e de furios. A stat aici singur toată după-amiaza și și-a rumegat gândurile, iar acum se descarcă pe prima persoană care-i iese în cale, adică eu. Îi spun să vină la masă și în schimb el răspunde:

— Dacă are de gând să plece înapoi, nu-ți dau voie să pleci cu ea! Nu-mi dau acordul, să plece singură!

Îmi dau seama că e vorba despre mama.

— Dar n-ați zis că rămânem? Îl întreb.

— Tu și cu mine sigur rămânem, zice el.

Și atunci încep să-mi țiuie urechile, fiindcă-mi aduc aminte când a plecat mama cu Robi, când tata era deja în Spania, și pe mine m-au lăsat la mămăi încă doi ani. Nu mai vreau să mai plece nimeni. Mă simt dintr-odată foarte mică, iarba aceea înaltă stă să mă înghită.

Cobor panta. Mihăiță stă tolănit lângă bicicletă, mă așteaptă. Mă întind lângă el și-i cer niște apă, iar el se duce alergând la magazinul cel mai apropiat și se întoarce cu o sticlă rece ca gheața.

Mă duce înapoi acasă cu bicicleta, stau pe roată cu obrazul lipit de spatele lui transpirat.

— Ți-e rău de la căldura asta, strigă el printre zgomotele mașinilor de pe șosea.

Dar acolo de unde vin eu e mult mai cald de atât, îmi vine să-i spun, dar nu știu de fapt de unde vin. Poate că nu vin nici de acolo și nici de aici și poate că-mi mai trebuie mulți ani de acum înainte ca să construiesc locul de unde vin.

Primele gânduri și trăiri

Pornind de la prima lectură a textului, completează în caiet o schemă asemănătoare cu cea alăturată, precizând:

- două impresii pe care ți le-a lăsat lectura textului;
- două emoții pe care le-ai resimțit ascultând/citind textul;
- cu ce ai rămas în urma lecturii;
- ce ai înlocui în text;
- prin ce ți-a amintit textul de lumea ta.

Când mă vede străbunica, e sigură că am mâncat ceva greșos și mi s-a aplecat. La ea toate se întâmplă de la mâncare.

— la să-ți trag eu aplecatele⁹, îmi spune.

Și iar nu mai înțeleg vorbele astea ciudate, nu știu ce are de gând să-mi facă, dar mă las pe mâna ei.

Bunica îmi face vânt cu o carte de rugăciuni, iar străbunica își toarnă oțet în palme, îmi dă pe la nas, și mă apasă pe încheietură cu mâinile ei ca un clește de fier, până încep să țip.

— la uite ce încălecate le are, zice ea veselă că a identificat problema și mă masează cu putere pe antebraț ca să-mi descâlcească venele, cum zice ea.

După aia mă ciupește de obraji, ca să-mi vină sângele la loc, și mai țip o dată.

Oțetul mă înțepă în nări până îmi dau lacrimile.

— Unde a plecat mama? le întreb și mă ridic în capul oaselor.

— N-a plecat nicăieri, e în curte, zice bunica și mă strânge tare de umăr, cu aceeași putere ca a măică-sii.

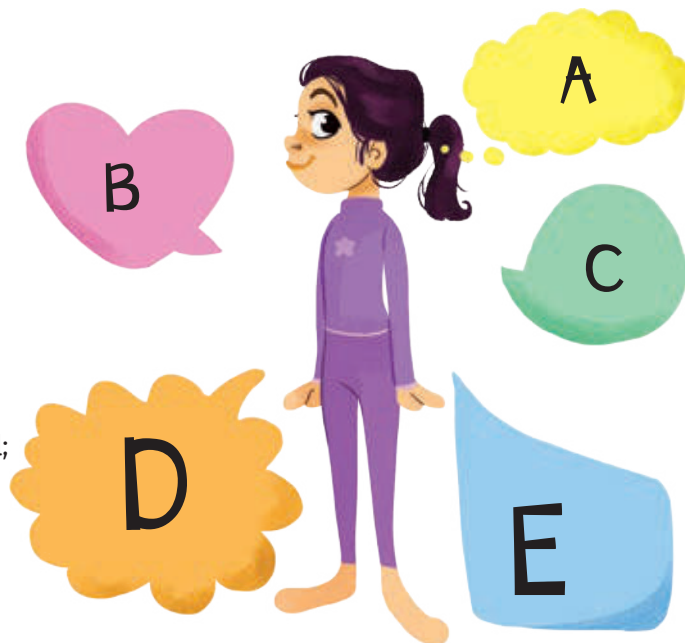
Forța lor îmi dă încredere.

O să fiu și eu cândva ca ele, mă gândesc.

Și dacă pentru a inventa povești în jocuri video trebuie să descoperi niște strategii de supraviețuire, o să încep cu mămăile. În primul rând, trebuie să-mi povestească ele tot ce știu.

VOCABULAR/NOTE

⁹ a(-i) trage (cuiva) aplecatele – (pop.) a masa antebrațul cuiva pentru a-l ajuta să scape de greață.

Textul narativ literar

Start!

1. Cine este autoarea acestui text? Cum ai aflat acest lucru?
2. Așa cum ai aflat din căsuța cu informații despre autoare, textul *Definitiv* este inedit. Încearcă să te pui în pielea Laviniei Braniște și să completezi următorul e-mail în caiet, cu gândurile acesteia. Atunci când Lavinia face referire la elementele ficționale pe care deja le-ai regăsit în textul *Definitiv*, poți completa e-mailul cu cel puțin două detalii din text.

Mesaj nou

Draga mea prietenă Suzy,

Vreau să împărtășesc cu tine o bucurie de autor. Mi s-a cerut să scriu pentru elevii de clasa a VI-a un text despre ... . M-am gândit să am un personaj copil, fată, care să povestească ... . Voi mai introduce și alte personaje, desigur. Aș vrea ca personajele să vorbească ... și să cuprind în text câteva elemente care îi interesează pe puștii de 12-13 ani, cum ar fi ... . Mi-aș dori foarte mult ca toți cititorii mei să se bucure de lectură, așa că voi căuta să mă uit la lume cu ochi de copil și să construiesc și câteva scene amuzante. Oare cum se va numi textul? Chiar nu am idee încă.

Te mai țin la curent.

Salutări din București,

Lavinia

Trimite

3. Extrage din e-mailul de mai sus elementele care fac parte din lumea reală și cele care fac parte din lumea ficțională/imaginară. Completează schema de mai jos, în caiet, cu elementele potrivite.

Lumea reală	Lumea ficțională
• ...	• ...

Știu!

Textul literar este produsul imaginației unui scriitor.

Autorul este creatorul, persoana care produce o operă literară, artistică, științifică etc.

Textul narativ literar este un tip de text în care o voce, numită narator, povestește o întâmplare la care iau parte niște personaje și care este plasată în timp și spațiu.

Pentru a crea un text literar în care să prezinte o înșiruire de evenimente/acțiuni, autorul va folosi **tiparul textual narativ**, ținând cont de următoarele elemente:

Ațiune	întâmplarea propriu-zisă, construită ca o succesiune de întâmplări;
Personaje	protagonistul/protagoniștii acțiunii;
Narator	vocea care spune povestea;
Timp și spațiu	reperce care arată când și unde se petrece întâmplarea.

De reținut că toate aceste elemente sunt, în egală măsură, produsul imaginației autorului.

Integrez și creez!

1. Construiește două-trei enunțuri în care să prezinți întâmplarea propriu-zisă.
2. Împarte textul în zece fragmente. Oferă câte un cuvânt-cheie pentru fiecare.
3. Formulează, după o primă lectură, tema textului.
4. Care sunt personajele textului? Desenează o hartă a personajelor, evidențiind relația dintre ele.
5. Ce personaj apare în toate fragmentele? De ce?
6. Pe ce perioadă se desfășoară întâmplările din textul Laviniei Braniște? Ce anume te-a ajutat în formularea răspunsului?

7. Citește secvențele de mai jos. Copiază tabelul în caiet și completează-l cu elementele cerute.

Secvența	Locul întâmplării	Personajele care apar	Ce se întâmplă
<ul style="list-style-type: none"> „Bunica ne așteaptă în poartă.” „Tata îmi face o poză cu mămăile [...]” „Descărcăm bagajele din mașină [...]” „[...] tata ne anunță că el va sta în grui.” „– De data asta cred că e definitiv, spune mama.” 			
<ul style="list-style-type: none"> „Mă duc în bucătărie cu străbunica.” 			
<ul style="list-style-type: none"> „Ies afară [...]” „[...] un băiat se plimbă în cerc cu o bicicletă.” „Mergem pe marginea șoselei și mașinile vâjâie pe lângă noi.” 			
<ul style="list-style-type: none"> „În grui, tata cosește iarba [...]” 			
<ul style="list-style-type: none"> „Cobor panta. Mihăiță stă tolănit lângă bicicletă, mă așteaptă.” 			
<ul style="list-style-type: none"> „Când mă vede străbunica, e sigură că am mâncat ceva greșit [...]” 			

8. a. Grupează fragmentele delimitate de tine la exercițiul 2 în funcție de următoarele categorii:

întâmplare propriu-zisă;

abatere/îndepărtare de la întâmplarea propriu-zisă.

b. În ce categorie ai trecut mai multe fragmente? Găsește o posibilă explicație.

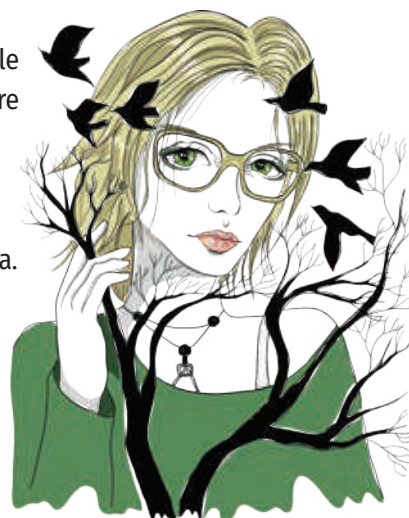
Naratorul-personaj

Start!

1. Dacă ai filma secvențele din primele două alineate ale textului, unde ai ține camera de filmat? Alege una dintre variantele de mai jos și justifică-ți răspunsul.

- undeva sus, de unde să se vadă totul;
- în geamul mașinii care ajunge pe stradă;
- într-o pereche de ochelari-spion pe care i-ar purta fetița.

2. Cine spune povestea/întâmplarea?

3. Formulează, pe baza textului, răspunsuri la următoarele întrebări. Explică modalitatea în care ai găsit de fiecare dată răspunsul.

- De ce se mută definitiv în România familia Cătălinei?
- Știe bunica faptul că mama are o cremă de față cu bală de melc?
- Știe Mihăiță că va rămâne Cătălina definitiv în țară?
- De ce își dă bunica ochii peste cap atunci când mama îi spune „De data asta cred că e definitiv”?

Știu!

Autorul poate decide asupra vocii care să spună povestea. Poate alege un narator care să relateze la persoana a III-a („din umbră”) sau poate să îi ofere această sarcină unui personaj care să naraze la persoana I.

Naratorul care povestește la persoana I:

- este unul dintre personajele textului;
- nu are acces decât la o parte din lume, prin urmare nu îi poate prezenta cititorului decât ceea ce cunoaște (ce i se întâmplă lui, întâmplările la care este martor sau despre care i-au povestit alte personaje) și ceea ce i-a atras atenția;
- prezintă lumea prin filtrul propriei personalități:
  - va comenta ceea ce vede din perspectiva cunoașterii sale;
  - își va prezenta emoțiile și sentimentele în legătură cu ceea ce vede/povestește;
  - își va prezenta gândurile cu privire la ceea ce vede/povestește.
- poate face pauze în relatarea întâmplării propriu-zise pentru a povesti un episod din trecut sau pentru a da detalii despre un personaj/un obiect ș.a.

Integrez și creez!

1. La ce persoană se povestește? Ce părți de vorbire din text te-au ajutat la identificarea acesteia? Oferă câteva exemple.
2. Ce știi despre naratorul-personaj? Cum se numește? Ce trăsături poți desprinde din text?
3. Pornind de la trăsăturile numite la exercițiul anterior, desenează naratorul-personaj.
4. Caută în text următoarele secvențe și grupează-le într-un tabel asemănător cu cel de mai jos, în funcție de ceea ce reține personalitatea fetei-narator.

Emoții/Sentimente	Senzații	Nevoi/Gânduri	Cunoștințe

• „Am o senzație”	• „nu știu”	• „(î)mi țiuie urechile”
• „Am nevoie de”	• „nu m-am gândit”	• „Mă simt dintr-odată”
• „am o presimțire că”	• „nu vreau”	• „nu mai înțeleg”
• „Mi se pare că”	• „îmi dau seama că”	• „mă gândesc”

Mă implic!**Portofoliu.**

Pregătește-ți portofoliul la limba și literatura română!

Într-o mapă/într-un dosar, vei adăuga, pe parcursul anului școlar, teme (individuale sau realizate în grup), proiectele, fișele de lucru, fișele de lectură etc.

Fii și tu narator!

Povestește scena:

- de la „Descărcăm bagajele din mașină [...]” până la „[...] să devină din nou stabilă.”, din perspectiva bunicii;

- de la „Când mă apropii de tata [...]” până la „Tu și cu mine sigur rămânem, zice el [...]”, din perspectiva tatălui.

Observă ce vei păstra și ce vei adăuga.

Realizează exercițiul pe o foaie A4 și pune-o, ca primă temă, în portofoliu.

5. Selectează din text pasaje în care naratoarea:
  - a. oferă o explicație suplimentară despre ceva;
  - b. povestește un eveniment din trecut;
  - c. expune planuri pentru viitorul său;
  - d. prezintă un personaj;
  - e. face afirmații generale despre lume.

6. Realizează o listă cu lucrurile pe care naratoarea declară că nu le știe sau nu le înțelege în totalitate.

7. Cui i se adresează următoarea întrebare? Ce rol are acest fragment?

„Poate asta e o expresie pe care eu n-o știu?”

8. Citește afirmația de mai jos. Ți se pare corectă sau incorectă? Justifică-ți alegerea.

Textul pune accentul pe emoțiile și incertitudinile naratorului-personaj apărute cu ocazia întâmplării propriu-zise: sosirea la bunici în România.

9. Naratoarea se oprește de trei ori pe parcursul relatării pentru a nota niște amintiri. Completează tabelul următor cu factorul care declanșează amintirea și lucrul/ evenimentul despre care îi amintește fetei. Ai în vedere modelul dat.

 Factorul care declanșează amintirea	Lucrul/ evenimentul din viață despre care își amintește
<i>strângerea străbunicii cu forța</i>	<i>poveștile mamei despre străbunica și străbunicul, care și-au construit singuri casa, în după-amiezile libere când veneau de la fabrică</i>

10. Ce senzații/emoții resimte naratoarea atunci când își amintește că mama a plecat cu Robi în Spania, iar ea a rămas singură acasă?

Interpretarea textului

Integrez și
creez!

1. Unde locuiește Cătălina împreună cu familia sa? Cum arată traiul în acest loc?

2. Ce simte naratoarea față de locul din care revine în țară? Selectează una dintre variantele de mai jos sau propune alta, justificându-ți opțiunea cu exemple din text.

încântare;

tristețe;

repulsie;

recunoștință;

nostalgie.

3. Care sunt elementele din povestea Cătălinei care arată că fata poartă cu ea aici ceva din specificul vieții în Spania? Caută elemente care țin de traiul de zi de zi sau de educație și notează-le în caiet.

4. Ce personaje o întrebă pe Cătălina cum este în Spania? Cum răspunde Cătălina acestei întrebări? Ce o determină să răspundă așa?

5. Fata afirmă despre mama ei că „Mereu se dă de gol că nu e de acolo”. Tu cum faci să pari dintr-un anumit loc?

6. Când aude cuvântul „bâzdâc”, fata spune „Limba română îmi fuge un pic de sub picioare”. La ce se referă prin această secvență? Caută în dicționar expresia de la care provine această formulare.

Limba română

7. Caută în text secvențele de mai jos. Recitește fragmentele corespunzătoare acestora.

- „Mi se pare că vorbește ciudat, uneori nu prea înțeleg ce zice.”;
- „Și iar nu mai înțeleg vorbele astea ciudate”.

Ce nu înțelege fetița în cele două situații? Cuvintele sau situația din familie?

8. Ce înseamnă *definitiv*? Cine rostește acest cuvânt? De ce crezi că fetița preferă să nu-i ceară mamei explicații despre ce vrea să spună prin *definitiv*?

9. De ce decide fetița să nu-i spună lui Mihăiță că rămân definitiv?

10. Ce a motivat-o pe autoare să aleagă ca titlu acest cuvânt?

11. La apariția familiei în casa celor două „mămăi”, candela se stinge. Cine acordă importanță acestui eveniment? De ce?

12. Caută în text fragmente care conturează trăsăturile străbunicii. Cu ce cuvânt/cuvinte-cheie din lista de mai jos este asociată imaginea acesteia?

mâncare;

muzică;

superstiții;

credință;

mirare față de lumea nouă.

13. Textul este o poveste de familie. Cu toate acestea, cuvântul *familie* apare o singură dată în text. În ce limbă? În ce context? Ce mesaj transmite apariția lui în altă limbă?

14. Recitește replicile mamei. De ce crezi că sunt atât de puține și de scurte? De la ce personaj aflăm mai multe despre mama?

15. Pe parcursul textului, ideea de a pleca este asociată cu imaginea mamei. Recitește pasajele de mai jos și identifică emoțiile fetei.

„— Dacă are de gând să plece înapoi, nu-ți dau voie să pleci cu ea! Nu-mi dau acordul, să plece singură!

Îmi dau seama că e vorba despre mama.

— Dar n-ați zis că rămânem? îl întreb.

— Tu și cu mine sigur rămânem, zice el.

Și atunci încep să-mi țiuie urechile, fiindcă-mi aduc aminte când a plecat mama cu

Robi, când tata era deja în Spania, și pe mine m-au lăsat la mămăi încă doi ani. Nu mai vreau

să mai plece nimeni. Mă simt dintr-odată foarte mică, iarba aceea înaltă stă să mă înghită.”

„— Unde a plecat mama? le întreb și mă ridic în capul oaselor.

— N-a plecat nicăieri, e în curte, zice bunica și mă strânge tare de umăr, cu aceeași putere ca a măică-sii.”

16. Care este cel mai important rol al mamei? Alege una dintre ideile de mai jos și motivează-ți răspunsul.

- Este cea care asigură legătura Cătălinei cu lumea de acasă, prin poveștile despre familie pe care i le spune.
- Este cea care asigură legătura dintre cele două familii: familia sa de origine (formată din cele două „mămăi”) și familia întemeiată cu soțul ei.
- Reprezintă întreaga lume a Cătălinei.

17. De ce crezi că fratele Robi nu a venit cu ei în țară? Cum vrea acesta să își petreacă viața? Prin ce se deosebește Robi de tatăl său?

18. Pentru tine ce înseamnă *acasă*? Consideri că fiecare dintre noi are o definiție pentru *acasă*?

19. În urma ultimelor analize și interpretări, cum poți formula tema textului?

20. Naratorul-personaj pare a fi într-o situație de criză. Ce/cine o ajută pe fetiță, în finalul textului, să-și recapete încrederea, forța?

21. Atât pentru jocurile video, cât și pentru lumea reală, avem nevoie, așa cum spune naratoarea, de „strategii de supraviețuire”. Cum i-ar putea fi transmise fetei astfel de strategii?

Mă implic!

1. Cătălina se concentrează pe modelele feminine din familia ei, așa cum sugerează și secvența „O să fiu și eu cândva ca ele, mă gândesc”. Tu ai modele feminine în familia ta? Care sunt acestea?

2. **Raportează textul la lumea ta!** Realizează o listă cu cinci lucruri pe care le-ai învățat acasă, după modelul de mai jos.

Model: Acasă am învățat să fiu răbdător.

Știu să învăț!

Autoevaluare. Completează în caiet următoarele enunțuri, astfel încât să redai parcursul tău de învățare.

1. Din aceste activități, am reținut că naratorul-personaj ...
2. Cel mai dificil la lectura unui text narativ povestit la persoana I mi se pare ...
3. Mi-a plăcut că ...
4. Ce rămăsese neclar din clasa a V-a și am lămurit cu această ocazie este ...
5. Cred că de acum încolo mă voi descurca bine să ...

Evoluez!**PROIECT - DE UNDE VIN?****Sarcina de lucru**

- Realizează o lucrare artistică cu titlul „De unde vin?”.

Termenul de realizare a proiectului

- Două săptămâni

Procesul de realizare a proiectului

Pasul 1. Citește afirmațiile de mai jos și observă ce înseamnă pentru personajul Cătălina și pentru artistul Cătălin Bădărău *locul de unde vin*. Pornind de la acestea, stabilește de unde vii tu, asociind acest loc cu: o emoție, o persoană, un element/aspect important pentru tine.

Personajul Cătălina din textul *Definitiv* de Lavinia Braniște: „Dar nu știu de fapt de unde vin. Poate că nu vin nici de acolo, nici de aici și poate că-mi mai trebuie mulți ani de acum înainte ca să construiesc locul de unde vin.”

Sculptorul Cătălin Bădărău: „Doamne-fereste să trăim într-o lume în care migrația n-ar fi posibilă. [...] Mie, de exemplu, îmi place să cred că ADN-ul nostru e foarte mixat și îmi place să cred că nu aparțin unui teritoriu. Dacă pleci din Adjud, o să te întrebe cineva: și de unde vii? Din Adjud. Dacă pleci din Vrancea sau din Moldova, o să te întrebe cineva: de unde ești? Din Moldova. Dacă pleci din România, o să te întrebe cineva de unde ești. Din România. Și dacă pleci din Europa, o să te întrebe cineva de unde ești. Din Europa. Și așa mai departe...”

Andreea Archip, „Sculptorul Cătălin Bădărău: «Doamne-fereste să trăim într-o lume în care migrația n-ar fi posibilă»”, 2021, scoala9.ro

Pasul 2. Alege forma lucrării (tablou, afiș, prezentare digitală etc.).

Pasul 3. Pregătește-ți lucrarea, încercând să fii cât mai creativ/ă.

Pasul 4. Organizați o expoziție cu lucrările și realizați un **tur al galeriei** pentru a vă nota observațiile.

Evaluarea proiectului

În evaluarea proiectului, profesorul va ține cont de următoarele criterii:

- respectarea sarcinii de lucru și a timpului alocat;
- creativitatea în alegerea formei proiectului;
- originalitatea și eficiența prezentării.

De la textul nonliterar la cel literar și invers (consolidare)

Gata pentru ceva nou!

1. Ai mai auzit spunându-se despre cineva că „ar putea fi personaj de literatură/film”? În ce context? De ce se spune așa despre unii oameni?

2. a. Fă un exercițiu de imaginație. Construiește un personaj de carte, alegând una dintre direcțiile de mai jos. Caută în realitatea și experiența ta de viață elemente cu ajutorul cărora să construiești un personaj care să li se pară adevărat cititorilor tăi. Desenează-l și fă o listă de lucruri care l-ar putea defini. Precizează în ce scene l-ai vedea și cum s-ar comporta.

- Tema cărții: familia.

Tipul personajului:
copilul neascultător.

- Tema cărții: școala.

Tipul personajului:
profesorul îndrăgit de elevi.

b. Scrie un e-mail, adresat unui prieten/unei prietene, în care să-i spui cum ai ales să-ți construiești personajul.

Start!

Citește, cu atenție, următoarele fragmente.

Textul A

„Mi-am luat de aicea din Grecia dicționare în limba greacă și greco-romană, am luat alfabetul pentru fată... Am luat matematică, alfabetul, istorie, geografie și multe alte cărți.

Le-am luat ca să pot să mă descurc cu ei la școală, dar norocul o fost de la soartă, cred, că acolo era o mămică româncă la școală, măritată cu un grec. Și cu ea am avut noroc cel mai mult. Ea ne-a tradus când aveau loc ședințele, când trebuia să cumpăr ceva esențial pentru clasă, că nu era ca la noi... Deci ce-au vizitat copiii mei acolo, aici n-o să mai poată niciodată, chiar dacă o să fie pe salariu. O făcut și o vizitat poate mai multe ca la noi. Copiii mei au fost unde-i mijlocu' pământului, în Grecia. Au fost la Arenele romane copiii mei, la mare în fiecare

săptămână, s-au relaxat. Au fost la muzee, la toate muzeele posibile. Zicea fata: «Mami, să vezi monedele alea ale grecilor...». A vizitat și acumă își aduce aminte. Mi-a zis că acumă termină școala și pleacă-n Grecia. La 18 ani, ea se duce. Acum e în clasa a IX-a, 16 ani face. Dar ea vrea să plece în Grecia. Și acumă comunică cu copiii. Apăruseră Whatsapp și Messenger, iar când o fost să venim, deja începuseră să-și facă copiii Facebook. Și ea, pân' la urmă i-a găsit cu numerele de telefon pe Whatsapp și comunică și acumă cu foștii colegi, în greacă. Și muzica o ascultă fata în grecește, ți-o spune toată.

Fata n-a uitat nimic. Ea era cu învățatu'. A ajuns de preda la copii în clasă când era profesoara dusă, doamna ȩȩȩ, cum o cheamă, Casiroiu, care i-a fost dirigintă. A și plâns după ea. Și acumă mai vorbește cu ea pe Messenger în greacă. Își dă tastatura pe grecește și scrie că nu poate să-nțeleagă, pentru că e foarte grea. Erau cinci tipuri de i, patru tipuri de s în alfabet. Eh... acolo trebuia să știi unde se pune i-ul respectiv, s-ul respectiv, deci foarte dificil, am zis eu. Deci eu descifram din dicționarul ăla, îți dai seama... Ei aveau o poezie, vă dau un exemplu, eu exact pe un rând descifram, ca să îmi dau seama despre ce este vorba în lecția aia...

Noi stăteam în afară de sat, la 3 km. Copiii mergeau cu bicicleta, îi mai ducea patronu', deci ei plecau și pe ploaie... nu lipseau niciodată, că le plăcea.

Ne-am întors acasă și iară ne-am dus înapoi. I-am mai dus o tură că am zis că mergem definitiv..."

Transcriere și adaptare după discuția
lui Valer Simion Cosma cu o mămică,
în cadrul proiectului *Anonimii migrației*

Textul B

„Conform Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții (ANDPCA), 75 136 de copii aveau părinții plecați la muncă în străinătate, în decembrie 2020. Dintre aceștia, 13 253 de copii aveau ambii părinți plecați peste hotare și 9 409 de copii proveneau din familii în care părintele unic susținător era plecat.

Evoluția în timp a datelor centralizate de ANPDCA:

Anul	Total	Cu un singur părinte plecat	Cu ambii părinți plecați	Cu părinte unic susținător plecat	Lipsiți complet de grija părintească	Intrați în sistemul de protecție specială
2020 (decembrie)	75 136	52 474	13 253	9 409	22 662	3 047
2019 (decembrie)	91 345	59 262	15 858	11 723	27 001	3 500
2018 (decembrie)	92 027	62 890	16 331	12 806	29 137	3 659
2017 (decembrie)	94 896	64 701	17 425	12 770	30 195	3 730
2016 (decembrie)	95 308	62 978	18 646	13 684	32 330	3 870
2015 (decembrie)	85 194	53 507	21 610	10 077	31 687	4 227
2014 (decembrie)	82 339	49 855	22 050	10 434	32 484	3 753
2013 (decembrie)	80 036	47 394	22 329	10 313	32 642	3 674
2012 (decembrie)	79 901	46 917	22 993	9 991	32 984	3 346
2011 (decembrie)	83 658	49 470	23 924	10 264	34 188	3 654
2010 (decembrie)	84 084	48 037	25 567	10 480	36 047	3 544
2009 (decembrie)	85 605	48 665	26 472	10 468	36 940	3 623
2008 (decembrie)	92 328	53 125	28 795	10 408	39 203	3 684

Adaptare după salvaticopiii.ro

1. Despre ce este vorba în fiecare text?

2. La ce se referă fiecare text – la lumea reală sau la o lume imaginară? Justifică-ți răspunsul cu exemple din fiecare.

3. Textul A reprezintă un pasaj transcris și adaptat după o discuție cu o mamă care a lucrat în Grecia și a decis să își ia și cei doi copii cu ea. De ce ar trezi interesul un caz particular? Ia în considerare variantele de mai jos și motivează-ți opțiunea.

- Experiența descrisă de un om este mai ușor de înțeles de public decât niște date oficiale.
- Un om poate oferi detalii despre experiența trăită, completând astfel informațiile brute, de tip cifre.

4. **Limbă vorbită. Limbă scrisă.** Identifică în textul A cuvintele/structurile care aparțin limbii vorbite.

5. Ce înseamnă *anonim*? Cum ai explica titlul proiectului *Anonimii migrației*? Mama care povestește despre experiența ei în Grecia poate fi considerată *anonimă a migrației*?

6. Grupează informațiile din textul A oferite de mamă într-un tabel asemănător cu cel de mai jos. Ai în vedere modelul dat.

Dificultăți	Bucurii
<i>Neînțelegerea limbii</i>	

7. În textul B există un tabel corelat cu conținutul textului. Recitește acest tabel. Stabilește dacă afirmațiile de mai jos sunt corecte sau incorecte.

- Numărul copiilor cu ambii părinți plecați în străinătate a scăzut din 2010 până în 2020.
- Din 2010 până în 2020, au fost doi ani la rând în care numărul copiilor intrați în sistemul de protecție specială a depășit 4 000.
- Cei mai mulți copii cu un singur părinte plecat la muncă în străinătate au fost raportați în decembrie 2016.
- Cei mai puțini copii cu părinte unic susținător plecat peste hotare au fost raportați în decembrie 2020.

8. Imaginează-ți că ești un prezentator de știri. Prezintă în fața clasei datele din tabel care ți se par cele mai importante.
9. Identifică autorul/sursa fiecărui text.
10. Care este scopul fiecărui text? Ce cauți în calitate de cititor atunci când citești aceste texte?
11. Pe ce se pune accentul în primul text – pe comunicarea unei viziuni asupra celor prezentate sau pe transmiterea de informații? Dar în al doilea text? Explică de ce.
12. Realizează pentru fiecare text o listă de trei cuvinte despre care poți spune că sunt folosite cu sensul lor cel mai cunoscut.

Știu!

Pentru a stabili dacă un text este literar sau nonliterar, putem avea în vedere întrebările și răspunsurile din tabelul de mai jos.

Textul literar	Textul nonliterar
Ce se așteaptă cititorul să găsească în text?	
O lume imaginară, ficțională, creație a unui autor. Această lume poate fi: <ul style="list-style-type: none"> • complet diferită de lumea noastră; • creată pentru a semăna cu lumea noastră. 	Informații reale, elemente din realitate.
Care este scopul textului din perspectiva autorului?	
Producerea unor emoții, divertisment.	Informare, prezentarea realității.
Cum este scris textul?	
Limbajul este expresiv, iar cuvintele pot fi folosite cu alte sensuri decât cele obișnuite. Apar numeroase figuri de stil.	Limbajul este standard, iar cuvintele sunt folosite cu înțelesul lor cel mai cunoscut. Uneori, apar termeni specifici unui domeniu de activitate.

Care este atitudinea autorului/emițătorului față de cele prezentate?

Își exprimă sentimentele și emoțiile, este puternic implicat afectiv.	Nu își arată emoțiile, este distant. Nu se implică afectiv.
---	---

Cum reacționează cititorul față de lectura textului?

Se lasă purtat de lumea imaginară creată. Descoperă mesajul textului cu instrumentele specifice lecturii textului literar. În funcție de cititorul său, textul poate avea mai multe semnificații.	Își pune întrebări despre cele prezentate cu instrumentele de verificare a realității pe care le-a învățat: verifică sursa, caută informația și în alte surse. Formulează mesajul în concordanță cu cele exprimate de autor în text.
---	--

Integrez și creez!

1. Rădița este o fetiță care rămâne cu bunicii materni, tatăl și sora ei mai mare, atunci când mama ei pleacă la muncă în străinătate. Ea este personajul unui roman de Dan Lungu, *Fetița care se juca de-a Dumnezeu*, publicat în 2014. Citește afirmațiile autorului Dan Lungu, legate de acest roman și de activitatea de scriitor.

A. Contextul: Întâlnire cu un scriitor într-un spațiu public

„Pentru un anumit tip de proză, o mare parte din talent constă în empatie. Nu cred că talentul este o licoare pe care o bei și devii talentat. Cred că e un complex alcătuit din foarte multe ingrediente, printre care empatia pentru un anumit tip de proză. Asta se cultivă, se învață, se construiește.

Ca scriitor, ai o realitate foarte complicată în jurul tău. De la culori, materiale, simțuri, relații cu ceilalți, lumea e foarte bogată și complicată. Dar, în momentul în care tu

scrii o carte, ai la îndemână doar cuvintele. Așa cum un arhitect are cărămidă, tu ai cuvintele. Toată bogăția asta a lumii tu trebuie să o convertești în cuvinte, și cu acele cuvinte să faci o carte. Toată această realitate trebuie să o trezești în cititor, dar trecând-o prin sita îngustă a cuvintelor.”

Adaptare după o discuție între Dan Lungu și Radu Vancu, la librăria Humanitas din Sibiu, ianuarie 2017

B. Contextul: Festival de literatură

„Este un roman despre copilărie. Aceasta a fost miza și ca viziune și din punct de vedere lingvistic, este romanul unei copilării contemporane. În plan secund, apar multe alte teme, iar tema cea mai discutată este cea a emigratiei, un subiect la modă, de altfel. E un roman despre naivitate, despre limbajul copilăriei, despre modul în care copiii văd lumea.”

„De vorbă cu Dan Lungu, despre un festival cât un oraș de mare”, publicat în 2014, în SemneBune

2. În ce constă, în opinia lui Dan Lungu, talentul unui scriitor?

3. Ce spune Dan Lungu despre realitate? Poate fi aceasta o sursă de inspirație pentru un autor?

4. Cu ce altă profesie este comparată cea de scriitor? Pe ce se bazează această comparație?

5. Selectează din declarația lui Dan Lungu de la Festivalul de Literatură tema cea mai discutată a romanului.

6. Care ar putea fi mesajul din declarația de la Festivalul de Literatură? Selectează două afirmații ale scriitorului care te-au ajutat în formularea mesajului.

7. Caută pe internet cuvântul *migrație*. La ce tipuri de texte ai găsit mai multe referiri/trimiteri – literare, nonliterare, multimodale (spectacole de teatru, artă vizuală, film ș.a.)? Pentru ce tip de text crezi că este mai potrivit/ă acest subiect/această temă?

8. Consideri că, înainte de a crea un produs artistic pe o temă precum migrația, un autor citește și texte nonliterare despre acest subiect? Ce fel de texte nonliterare ar putea citi? Cu ce scop?

9. Ți-ar fi util în calitate de cititor să ai acces la texte/ocazii în care să cunoști un scriitor și să afli despre cum își selectează temele din realitate și cum construiește de la zero o lume ficțională? Explică de ce.

Evoluezi!

1. **Portofoliu.** Așa cum ai descoperit, întâlnirile cu scriitorii precum Dan Lungu, în librării sau la festivaluri literare, îți dezvăluie detaliile din spatele creației. Urmărește pe YouTube discuții despre cărți cu scriitorii ca Adina Rosetti, Alex Moldovan, Alex Donovici și alții. Notează ideile care ți s-au părut interesante.

2. Alege un scriitor/o scriitoare pe care îl/o admiri. Realizează o listă de cinci întrebări pe care ai vrea să i le adresezi chiar tu, dacă ai avea ocazia. Dacă ai posibilitatea, invită-l/invit-o să-ți răspundă la aceste întrebări și realizează un material video/audio.

A cunoaște lumea cu ochii altuia. Textul nonliterar

Gata pentru ceva nou!

1. Ai fost vreodată nevoit/ă să te muți într-o altă școală, într-un alt oraș, într-o altă țară etc.? Dacă da, povestește-le colegilor experiența ta. Dacă nu, încearcă să te pui într-o astfel de situație și să te gândești la ce ai face pentru ca acel loc nou să devină acasă.

2. Îți place să călătorești? De ce le place oamenilor să călătorească?

3. Urmărești reportaje/bloguri/vloguri de călătorie? Pot fi acestea o modalitate bună de a cunoaște lumea atunci când nu poți ajunge fizic în unele locuri? Numește și alte mijloace de a călători virtual.

4. Mihai Ralea este un important eseist și filozof român, reprezentativ pentru perioada culturală dintre cele două războaie mondiale. Citește, cu atenție, următorul text, extras din volumul *Note de călătorie* (1928) de Mihai Ralea.

Text de bază

Barcelona

de Mihai Ralea

Aspectul imediat pe care-l oferă Barcelona e curat¹ francez. Strada și vitrinele sunt alcătuite la fel ca la Paris. Cafenelele și „bistrourile”² au același mobilier și același stil interior. Bulevardele centrale, faimoasele „ramblas”³ catalane seamănă bine cu „Champs-Élysées”⁴ de la Paris,

iar terminarea lor în larga piață Catalonia amintește de arcul de triumf Étoile⁵. Titlurile sunt de multe ori scrise în franțuzește. Tot ce e elegant și *chic*⁶ e anunțat după moda pariziană. Se poate deosebi aici un snobism⁷ francez, cum se poate deosebi unul anglo-saxon la Paris. Barcelona e un minunat oraș modern, elegant și vesel, de proporția Milanului sau Münchenului. Viața e ușoară și săltăreață. Peste tot răsună gluma și cântecul. Ca și la Berlin și Paris, și poate numai ca în aceste orașe, se găsește la Barcelona un cartier întreg consacrat vieții de noapte.

Music-halluri⁸, danciguri⁹, berării, cafenele trimit atmosfera lor încărcată de tutun și de voluptate¹⁰ râncedă în aerul greu de senzualitate al nopții catalane.

VOCABULAR/NOTE

¹ *curat* – (aici) într-adevăr, chiar.

² *bistro* – s. n. restaurant mic, în care se servește rapid.

³ *ramblas* – (în sp.) bulevard.

⁴ *Champs-Élysées* – important bulevard din Paris.

⁵ *Arcul de Triumf din Paris* – adesea numit și Arc de Triomphe de l'Étoile, după numele pieței în care se află.

⁶ *chic* – (în fr.) șic, elegant.

⁷ *snobism* – s. n. atitudinea unei persoane care admiră cu orice preț tot ce este la modă.

⁸ *music-hall* – s. n. spectacol bazat în general pe o acțiune dramatică unitară, care se desfășoară alternând scenele vorbite cu numere muzicale și coregrafice.

⁹ *dancing* – s. n. local unde se dansează.

¹⁰ *voluptate* – s. f. încântare, satisfacție.

Până târziu către dimineață chiote, acorduri de chitară, coruri clocotesc și se sting unul după altul.

Catalanii au caracterul mediteraneean: deschis și activ. Ei sunt comercianții, industriașii și politicienii peninsulei. Aici înfloresc fabricile de țesături, de metalurgie, culturile agricole cele mai modernizate. Sub aspect economic și tehnic, Catalonia e cea mai înaintată provincie. Ea se plânge adeseori că trebuie să întrețină toată viața sărăcăcioasă a celorlalte ținuturi, ca o rudă mai bogată, familia în mizerie.

Cu toate acestea, barcelonezul e mereu vesel. De nimic nu diferă mai mult decât de castilianul aspru, mistic, bigot¹¹, orgolios, închis. Pe această opoziție psihologică se bazează și rivalitatea nepotolită dintre cele două provincii, mai mult decât pe trecătoare animozități¹² de ordin politic. La

Madrid, un adevărat castilian îți va spune că cel mai decăzut mediu din lume, centru de perdițiune¹³ și perversitate, se găsește tocmai la Barcelona. Și catalanul va afirma exact contrariul.

Viața spaniolă e făcută din tensiunea, luptele, acordurile, compromisurile și armistițiile castiliano-catalane. Acest dublet, în compoziția lui discordantă¹⁴, alcătuiește specificitatea sufletului spaniol.

VOCABULAR/NOTE

¹¹ *bigot* – adj. care urmează cu severitate preceptele rituale ale unei religii.

¹² *animozitate* – s. f. dușmănie, neînțelegere.

¹³ *perdițiune* – s. f. corupție.

¹⁴ *discordant* – adj. nearmonios, nepotrivit.

Start!

1. Despre ce este vorba în textul citit?
2. Cu ce seamănă textul citit? Alege dintre răspunsurile de mai jos și explică ce te face să optezi pentru un răspuns sau altul:
  - a. un ghid turistic;
  - b. un reportaj de călătorie de la televizor;
  - c. un blog/vlog al unui călător;
  - d. o postare de pe o rețea socială;
  - e. un text literar.
3. În ce categorie se poate încadra textul citit – literar sau nonliterar? Oferă argumente.
4. Ce tipar textual predomină – narativ sau descriptiv? Motivează-ți răspunsul.
5. Cine vorbește în text?
6. Ce îl impresionează pe autor la orașul vizitat? Realizează o listă de minimum trei elemente.
7. Cu ce alte orașe europene compară autorul Barcelona? Identifică în fiecare caz elementul de conținut ce stă la baza comparației.

8. Textul citit a fost publicat pentru prima oară într-o revistă, în 1928. Care crezi că este scopul lui? Cui îi poate fi de folos?
9. Autorul care prezintă orașul este atent doar la obiective turistice sau și la oameni? Reușește să redea o atmosferă a locului? Cum?
10. Autorul remarcă o diferență de caracter între locuitorii zonei Barcelona și locuitorii Madridului, capitala Spaniei, numiți castilieni. Care este aceasta și ce efect ar avea în conviețuirea dintre aceștia?
11. Cunoști persoane care obișnuiesc să afirme lucruri despre cineva pe baza locului unde s-a născut sau trăiește? Ce părere ai despre acest obicei de a pune „etichete” înainte de a cunoaște oamenii? Ce consecințe poate avea?

Integrez și creez!

Citește fragmentele de mai jos, extrase din notele de călătorie ale altor scriitori călători.

„Un pasagiu dificil. Sute de automobile gonesc în sus, în jos. Din când în când agentul face un semn. Mașinile stopează. Să treacă pietonii. Lute, iute! Goana a reînceput. Pe trotuar a rămas o bonă cu un cărucior în care gângurește un copil. Agentul o zărește și imediat semnalul de oprire se repetă. Căruciorul trece pe sub botul motoarelor nerăbdătoare, urmărit de pretutindeni de priviri pline de dragoste, de surâsuri calde. Chiar fața agentului ursuz se îmblânzește și ochii lui petrec cu emoție făptura mică. [...]

Pe trotuare, în prăvălii, în autobuze, în metropolitane, în localuri de spectacole, pretutindeni copilul are întâietate. «Loc copilului! Respect copilului! Admirație copilului!». Sunt lozinci neexprimate, dar scrupulos urmate.

Nicăieri nu se observă un cult mai pronunțat pentru copil ca în Franța”.

Liviu Rebreanu, „Cultul copiilor”, în *Metropole – Berlin, Roma, Paris-București*, 1931

„Aici nu sunt nici clase, nici catedre; ci fiecare pom din parc e o clasă. Copiii vin și se așează, cu picioarele încrucișate, cu tăblițele pe genunchi, în jurul pomului de care se reazămă profesorul. Lecțiile sunt făcute în boarea aceea parfumată a miilor de arbuști cu floare albă și mireasmă de tămâie. Parcul – mare sală de cursuri – e înțesat diminețile cu sute de copii, de adolescenți și adolescente, cari ascultă și învață acolo, în aer liber, cu umbra pomului drept singura umbră, cu văzduhul clar deasupra, învăluiti de aroma atâtor flori. [...]

Numai în anotimpul ploilor cursurile se fac în clase. Și sunt clase mari, cu ferestre luminoase, clase cât o terasă. Copiii indieni se pot concentra atât de bine, încât am asistat odată la patru clase făcându-și lecțiile pe o aceeași terasă, fără ca unii să fie stânjeniți de prezența sau glasurile celorlalți.”

Mircea Eliade, „La Shantiniketan”, în *India*, 1935

„Seara, între 6 și 7, când metroul este asaltat de oameni ce se întorc de la lucru, să te oprești la ieșirea metroului, undeva într-un cartier depărtat, în Vaugirard sau la Porte d'Orléans și să privești [...] cum cunoscuții își strâng grăbiți mâinile, cum toată lumea aleargă, coboară scările, urcă scările, tăcând, fiindcă nimeni n-are nimic de spus și fiindcă fiecare se grăbește. De unde vin? Unde se duc? Nu e om între toți trecătorii aceștia care să nu-și aibă povestea lui, bună sau rea, deosebită sau monotonă, dar atâta sunt de mulți, încât în mijlocul lor nu mai ești conștient decât de faptul că viața trece, și peste ei și peste tine, să-și împlinească rosturile ei. Sentiment de pierdere în mulțime, în oraș, în viață, pe care nicăieri nu l-am încercat mai exact decât aici, în galeriile populate ale metroului.”

Mihail Sebastian, *Metro*, 1931

1. Caută în dicționar cuvintele necunoscute.
2. Stabilește, pentru fiecare text, dacă următoarele afirmații sunt adevărate sau false.
  - a. Textul arată ce observă un călător în locurile pe care le vizitează.
  - b. Textul se concentrează numai asupra obiectivelor turistice din locurile vizitate, fără a prezenta comportamentul oamenilor locului.
3. Textele oferite spre lectură în această *Provocare* au fost scrise în aceeași perioadă istorică. Este important să știm în ce perioadă istorică a fost scris un text atunci când îl citim? De ce? Selectează dintre variantele expuse mai jos și/sau oferă altele.
  - a. Evenimentele istorice trăite pot influența modul în care un scriitor vede lumea din jurul său.
  - b. Autorii care scriu în aceeași perioadă pot gândi la fel despre unele lucruri.
  - c. Cărțile scrise în aceeași perioadă pot semăna între ele.

AFLU MAI MULT!

Spunem despre oamenii care au trăit/trăiesc în aceeași perioadă că sunt contemporani.

4. Camil Petrescu, scriitor român contemporan cu ceilalți din această lecție, își numește un reportaj de călătorie *Harta vie*. Ce idee transmite acest titlu? Ia în considerare în răspunsul tău și următoarea afirmație a lui Liviu Rebreanu:

„În orice călătorie, mai important decât toate priveliștile, peisagiile și minunile naturii, rămâne omul. Natura în sine nu e nici frumoasă, nici urâtă, nici măcar interesantă. Numai sufletul omului îi împrumută viață.”

5. Mircea Eliade, Liviu Rebreanu, Mihail Sebastian și Camil Petrescu au fost mari scriitori români. Crezi că notele lor de călătorie sunt mai interesante pentru că orașele au fost prezentate de către niște artiști? Cu ce alte instrumente/arte ar mai putea fi prezentat orașul?

6. Lectura, la modul general, poate fi considerată o modalitate de a cunoaște lumea cu ochii cuilalt? Justifică-ți răspunsul cu exemple din experiența de lectură.

Evoluez!

Portofoliu. Așază-te, asemenea acestor observatori ai lumii, într-un loc în care circulă mulți oameni.

- Descrie tot ce vezi.
- Alege un om din mulțime și încearcă să scrii o poveste din viața lui, o întâmplare.
- Observă oamenii și spune ce emoții crezi că are fiecare în momentul în care îi privești.

Adaugă tema în portofoliu. Recitește la finalul clasei a VI-a acest exercițiu. Verifică ce ai învățat nou despre cum poți să descrii mai corect, să povestești mai bine, să identifici emoții.

Învăț despre mine!

Jocă-te. Tu ce fel de cititor ești? Citește descrierile de mai jos și alege ce etichetă ți se potrivește. Apoi întreabă un prieten bun din clasă ce etichetă crede el că ți se potrivește. În cele din urmă, mergi la pagina 220 a manualului și descoperă ce fel de cititor ești.

• Peste 70 de puncte

Cititorul Elefant – ești un gigant al bibliotecilor, rafturile nu mai au secrete pentru tine. Citești și ce-ți recomandă bunicii, și ce-ți recomandă părinții.

Îți păstrezi timp să citești și cărțile la modă printre colegii tăi. Nu scapi nimic. Calci apăsat și nepăsător prin lumea cărților, toată lumea te respectă, ești înțelept și respectat. Fără tine, scriitorii ar fi niște ființe triste.

• Între 50 și 69 de puncte

Cititorul Panda – îți place să te retragi cu cartea în mână și să savurezi fiecare pagină. Ești cam mofturos, dar tu îți spui că ești exigent. Ca orice ursuleț panda, dai pe afară de drăgălășenie, dar, de fapt, ești cam alintat și teritorial, nu-ți place să te deranjeze nimeni când prinzi o poveste bună.

• Între 20 și 49 de puncte

Cititorul Delfin – cititul este pentru tine o formă de socializare. Vrei să discuți cu alții despre ce citești, să lași cărțile să circule, să le dai cu împrumut sau să le iei cu împrumut și să-ți împărtășești opinia. Delfinul este extrem de sociabil și de jucăuș. Pentru tine, cartea este o formă de a-ți găsi cei mai buni prieteni și de a petrece timpul inteligent. Îți plac copertile, dar știi să judeci și interiorul.

Evoluez!

PROIECT - HARTA VIE A LECTURII

Călătoria fizică nu e singura modalitate de a descoperi noi lumi. Lectura poate fi, și ea, o călătorie destul de interesantă. Anul acesta, fii ambițios/ambițioasă! Pornește și tu, asemenea lui Columb, în descoperirea de noi lumi. Corabia ta va fi lectura, iar echipajul tău, colegii și profesorul tău de la clasă. În prima fază a proiectului vei lucra alături de colegii tăi, apoi vei lucra individual.

Etapa întâi. Faceți împreună o listă de cărți potrivite vârstei voastre care să ilustreze lumi cât mai diferite. Realizați împreună o hartă a lumii pe care să desenați copertile cărților alese în funcție de două criterii geografice:

- țara/regiunea în care se întâmplă acțiunea/la care se referă textul;
- țara din care provine autorul cărții.

Mai jos aveți o listă cu câteva recomandări. Completați pe parcurs lista cu alte cărți care credeți că se potrivesc proiectului vostru.

- *Fetița căreia nu-i plăcea numele său*, Elif Shafak
- *Exploratorul*, Katherine Rundell
- *Aventurile lui Tom Sawyer*, Mark Twain
- *Eu sunt Malala*, Malala Yousafzai, Christina Lamb
- *Amintiri din copilărie*, Ion Creangă
- *Toate pânzele sus!*, Radu Tudoran
- *Darwin. Expediția pe Beagle*, Jeremie Royer, Fabien Grolleau
- *Cravata roșie*, Ji-li Jiang
- *Cireșarii. Cavalerii florii de cireș*, Constantin Chiriță
- *Singur pe lume*, Hector Malot
- *Căpitan la cincisprezece ani*, Jules Verne
- *Spre Polul Sud*, Emil Racoviță
- *Căzuți din junglă*, Alexandru N. Stermin

Etapa a doua. Pe parcursul anului școlar, citiți cărțile alese, adăugând în portofoliu fișe pentru fiecare carte citită (desenați, notați fragmente care v-au impresionat, gânduri etc.). Căutați ocazii să discutați despre cărțile citite.

Etapa a treia. La finalul anului, transformați harta copertilor într-o *Hartă vie*. Cum? Căutați rețele de sens, legături între ce ați citit, astfel:

- cărți pe aceleași teme;
- personaje care seamănă;
- lumi ficționale care seamănă etc.

Etapa a patra. Realizează-ți propria hartă a lecturii, incluzând elementele din etapa a treia. Pune și un semn pe copertile cărților în care ai găsit personaje care se aseamănă cu tine.

Etapa a cincea. Prezintă harta realizată individual în fața clasei. În pregătirea prezentării, ai în vedere următoarele întrebări:

- În ce ordine ai citit cărțile? Cum ai ales ordinea? Te-a trimis cumva vreuna dintre cărți spre o alta?
- Unde ai citit cel mai des?
- Cum te-ai documentat pentru a așeza copertile pe hartă?
- De câte ori ai intervenit în clasă pentru a aminti de una dintre cărțile citite?
- De câte ori ai pomenit vreuna dintre cărți și în ce contexte?
- Ce carte a reprezentat o călătorie în urma căreia ai aflat mai multe despre tine? De ce?

Contextul de comunicare

Gata pentru ceva nou!

1. Fetița din textul Laviniei Braniște își pune problema cum faci să nu te dai de gol când ești emigrant. În opinia ta, este cu adevărat necesar să te confunzi cu „localii”? Detaliază răspunsul cu experiențe personale.
2. Cum se construiește prima impresie? Contează unde și în ce context te cunoaște cineva? Explică de ce.

Start!

Atunci când intri într-o altă cultură, devine o provocare să construiești relații sociale după „regulile” culturii respective. Felul în care saluți, te adresezi sau te comporti poate fi foarte diferit de la o cultură la alta. Citește un fragment din jurnalul Oanei, o fată de 13 ani care trăiește în Franța, pentru a vedea ce provocări întâmpină aceasta.

Azi am învățat, *the hard way*¹ cum zic englezii, ce numesc francezii *faire la bise*. E, cum ar veni, salutul francezilor. Adică se pupă pe obraz, dar toți. Chiar se pupă enorm oamenii din poporul ăsta! Și-s niște chestii ciudate: adică nu numai că te pupi cu toată lumea cu care te întâlnești (nu e neapărat să fii foarte apropiat), dar când ajungi într-un grup, trebuie să îi pupi pe toți, altfel e cu supărare. Dacă e vreunul pe care nu îl cunoști (și ar trebui să faci cunoștință cu el, cum ar veni), acesta e momentul când, apropiindu-te de obrazul lui, îi spui numele tău. Și-apoi, asta nu e nimic, dar fiind în tabăra de vară, unde s-au adunat copii din toată Franța, au fost nenumărate situații amuzante. Ar trebui să aibă francezii proverbul „Spune-mi din care parte a Franței ești ca să știu de câte ori să te pup.” De 1, 2, 3, 4 sau 5 ori. Aha, nu

¹ *the hard way* – (în engl.) calea cea grea, pe propria piele.

glumesc, chiar e o chestie culturală a lor. Și, mai ales, ar cam trebui să știu cu care parte să încep – cu obrazul stâng, cu dreptul? Amuzant, nu? Așa pare când scriu în jurnal seara în camera mea, dar azi nu a fost chiar așa. N-am numărat, jurnalule, câte situații ciudate am trăit astăzi, în care am lăsat oamenii cu buzele întinse. (Ce mă joc eu cu proverbele și expresiile românești... mi-e dor de jocurile din limba mea!) N-am numărat nici de câte ori unul a pornit spre stânga și eu spre dreapta și era să ne pupăm pe buze. Nu întreba! Nu intru în detalii.

1. În ce context a învățat Oana cum se salută francezii?
2. Care sunt aspectele care o surprind pe Oana la francezi?
3. De ce devine important pentru Oana, în contextul primei întâlniri, să știe din care parte a Franței este cineva?
4. Ce tip de relație spune că are Oana cu cei despre care vorbește?
5. Imaginează-ți momentul în care Oana le-a comunicat copiilor din tabără cine este. Crezi că mesajul ei a fost înțeles de la început? Care ar putea fi dificultățile în transmiterea mesajului?
6. În țara noastră, care sunt contextele în care te pupi cu cineva pe obraz când te întâlnești?

Știu!

Atunci când comunicăm, este important să ne adaptăm la contextul de comunicare. Un ascultător va înțelege ceea ce i se comunică în directă legătură cu ceea ce numim contextul comunicării.

Contextul de comunicare se constituie din mai multe componente:

- **contextul fizic** – mediul/locul în care se desfășoară comunicarea;
- **contextul cultural** – normele morale și obiceiurile culturale ale participanților la comunicare;
- **contextul social** – tipul de relație dintre interlocutori, intențiile lor în comunicare și informațiile comunicate;

• **contextul temporal** – momentul în care are loc comunicarea, ca secvență a unui șir comunicativ. Adaptarea la contextul de comunicare presupune:

- să alegi ce se poate comunica eficient în contextul tău;

- să alegi modalitatea de a transmite mesajul în funcție de tipul de relație/interacțiune;
- să fii atent/ă la limbajul nonverbal (mimică, gesturi, privire, mișcări ale corpului) și la cel paraverbal (intonație, intensitatea vocii, ritmul vorbirii);
- să înțelegi ce valori/obiceiuri culturale are cel cărui mesaj îți te adresezi;
- să adaptezi ceea ce transmiți, în funcție de momentul în care are loc interacțiunea.

Integrez și creez!

Lucrați în perechi. Joc de rol.

a. Construiți, pornind de la situațiile date mai jos, un dialog de 6-8 replici. Jucați dialogul în fața clasei. Înainte de a începe să construiți dialogul, stabiliți:

- unde are loc situația de comunicare;
- care este relația dintre cei doi interlocutori;
- care este scopul comunicării;
- cum se simte fiecare interlocutor în contextul de comunicare dat.

Context public

Ești într-un autobuz. O persoană adultă se apropie de tine și încearcă să afle detalii despre locul unde locuiești, despre părinții tăi și despre programul tău zilnic.

Context privat

Ești acasă, alături de prietenul tău foarte bun care a venit în vizită la tine. Acesta începe să îți povestească detalii despre un eveniment din familia prietenului vostru (despre care tu nu știai) și se îndreaptă ușor spre bărfă.

b. Pornind de la exemplele date, scrieți pe un bilețel alte două situații (una desfășurată într-un context public și alta – într-un context privat).

c. Puneți toate bilețelele într-o cutie. Fiecare pereche va extrage un bilețel și va exemplifica situația aleasă, într-un dialog de două-trei minute. Ceilalți elevi vor urmări activitățile orale, completând, pentru cinci colegi, câte o fișă de **interevaluare**, după modelul de la pagina 222.

Știu să învăț!

Realizează o fișă de **autoevaluare** a activității tale orale. Notează de la 1 la 3 (unde 1 înseamnă foarte puțin adevărat, iar 3 – în totalitate adevărat) gradul de adevăr al fiecărui enunț de mai jos.

A. Atitudinea față de activitate

- Am citit, cu atenție, sarcina de lucru.
- Am colaborat bine cu partenerul meu/partenera mea, i-am respectat opiniile, fără să monopolizez activitatea.
- Mi-am manifestat interesul pentru tema primită.
- M-am gândit la felul în care ar trebui să vorbească personajul meu.

B. Palierele comunicării

- Comunicarea mea verbală a fost potrivită contextului de comunicare, situației propuse și statutului social al personajului meu implicat în discuție.
- Comunicarea nonverbală a fost prezentă. Am exprimat emoțiile personajului prin gesturi și expresii potrivite.
- Comunicarea paraverbală este ușor de identificat. Am folosit intonația corectă pentru fiecare replică.
- Gesturile și mimica au exprimat același mesaj cu cel exprimat prin cuvinte.

C. Participarea corectă la dialog

- Atunci când am fost în rol de ascultător, am avut un rol activ, încurajându-l pe vorbitor prin mimică și replici.
- Mi-am exprimat în mod politicos dorința de a interveni în discuție.
- Am avut mereu o atitudine respectuoasă și politicoasă față de celălalt participant la dialog.
- Am adresat și întrebări, fiind alternativ și în rolul de vorbitor, și în cel de ascultător.
- Am respectat spațiul personal al celuilalt participant la discuție.
- Tonul vocii a fost potrivit situației de comunicare recreate.
- Am fost atent/ă să se audă bine ce spun și să se înțeleagă fiecare cuvânt rostit.

D. Cum am simțit eu activitatea

- Mi-a plăcut că a fost nevoie să imaginăm singuri o situație de comunicare, să hotărâm rolurile și contextul.
- A fost bine că activitatea ne-a solicitat să fim spontani.
- A fost greu să alegem ideea cea mai bună.
- Îmi place că ne evaluăm între noi.
- Autoevaluarea mi se pare utilă.
- Îmi mai doresc astfel de activități.

Diftongul. Triftongul. Hiatul

Gata pentru ceva nou!

1. Într-o lecție anterioară, ai citit mărturia unei mame care expunea dificultățile de a învăța o limbă străină: „Erau cinci tipuri de i, patru tipuri de s în alfabet. Eh... acolo trebuia să știi unde se pune i-ul respectiv, s-ul respectiv, deci foarte dificil pentru mine”. Nu întotdeauna, nu în orice limbă, o literă redă un sunet. De aceea, pentru un vorbitor de limbă română (limbă în care, în general, scrierea redă rostirea) poate fi dificil să perceapă mai multe tipuri de *i* sau de *s*. Tu ce dificultăți ai întâmpinat când ai învățat o limbă nouă?

2. Joc în perechi.

a. Priviți imaginile de mai jos. Scrieți pe un bilețel, timp de un minut, cât mai multe cuvinte în care să folosiți doar literele scrise pe planete.

După expirarea timpului, stabiliți tipul de sunete pentru fiecare cuvânt obținut.

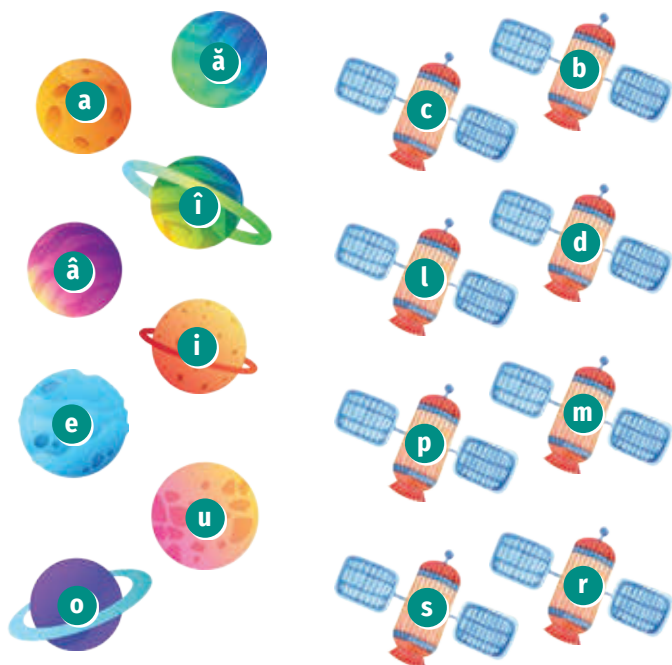
Exemplu: ia (i – semivocală, a – vocală)

b. Combinați apoi grupuri formate din literele de pe planete (de exemplu, *ia, au, iei* etc.) cu literele de pe sateliți. Încercați cât mai multe combinații. Scrieți cuvintele obținute pe un alt bilețel. Și pentru această activitate aveți la dispoziție tot un minut.

Stabiliți tipul de sunete pentru fiecare cuvânt obținut.

Exemplu: iar (i – semivocală, a – vocală, r – consoană)

Câștigă perechea care a scris cele mai multe cuvinte.

Diftongul

Start!

1. Citește textul următor și desparte în silabe cuvintele scrise cu roz.

„Când eram mică legasem un **leagăn** de-o creangă.
«Vreau s-ajung **steaua** de-acolo...» strigam bunicului.
O, cât de sus s-au **suit dușmănoasele** stele...
Nu le mai văd, le-am uitat lumina curată.

Mi-i inima tristă. Mama mi-a scris c-au **tăiat**
pomii din fundul grădinii, leagănul putred;
odată cu dânsul, va fi căzut în **buruieni**
copilăria mea – și o mănâncă furnicile...”

Magda Isanos, *Copilăria mea*, 1943

2. Precizează sunetele din care este alcătuit fiecare cuvânt despărțit în silabe la exercițiul precedent.

Exemplu:

l	e	a	-	g	ă	n
c	sv	v		c	v	c

3. Observă succesiunea de vocală și semivocală din cuvintele de la exercițiul anterior. Cum este pronunțat acest grup?

Exemplu: Cuvântul „leagăn” conține o vocală și o semivocală pronunțate în aceeași silabă.

Știu!

Grupul de sunete format dintr-o vocală și o semivocală, pronunțate în aceeași silabă, se numește **diftong**.

Diftongul poate fi:

- **ascendent** (alcătuit dintr-o semivocală și o vocală, pronunțate în aceeași silabă): *cu-loa-re*;
- **descendent** (alcătuit dintr-o vocală și o semivocală, pronunțate în aceeași silabă): *câi-ne*.

Integrez și creez!

1. Alege varianta corectă de răspuns. Seria în care există doar cuvinte care conțin diftongi este:

- a. rumoare, culoare, picior, viorea;
- b. pâine, ceai, dulceață, geam;
- c. el, mâine, s-au, cioară;
- d. deal, ei, doi, vioară.

2. Notează în tabelul de mai jos diftongii ascendenți și descendenți din lista dată:

- iapă • trei • albastrii • mai • miel • miercuri
- august • verișoară • mioară • nai

Diftongi ascendenți	Diftongi descendenți

Triftongul

Start!

1. Revino la poezia Magdei Isanos. Desparte în silabe cuvântul scris cu albastru.

2. Stabilește tipul de sunete din cuvântul despărțit la exercițiul anterior. Ce observi?

Știu!

Grupul de sunete format dintr-o vocală și două semivocale, pronunțate în aceeași silabă, se numește **triftong**: *le-**oai**-că, vreau*.

Integrez și creez!

1. Identifică triftongii din textul de mai jos.

Eu vreau să dau curs invitației pe care mi-au făcut-o și să iau parte la emisiunea de mâine. Vor apărea personajele mele favorite, leoaica Cici și tigroaica Mia. O să vuiască presa după apariția spectacolului.

2. Găsește intrusul din fiecare serie:

- a. aripioare, miau, citeau, oaie;
- b. zmeoaică, căprioară, beau, nemțoaică;
- c. mi-au, voal, aseară, chioară;
- d. eu, el, ea, ele.

Hiatul

Start!

1. Desparte în silabe cuvintele scrise cu verde în poezia Magdei Isanos.

2. Stabilește tipul de sunete al cuvintelor de la exercițiul anterior. Ce observi?

Știu!

Două vocale aflate în silabe diferite, dar alăturate, formează un **hiat**: *a-er*.

Integrez și creez!

1. Identifică vocalele în hiat din cuvintele din lista următoare: *destinație, influent, alee, cooperant, fiolă, mie* (substantiv), *chiuit, argintărie, fiindcă*.

OBSERV!

Grupurile *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi* urmate de o vocală nu formează diftong. Apare diftong doar dacă sunt în aceeași silabă cu o vocală și o semivocală.

ceas [č a s] – nu conține diftong

ceai [č a i] – conține diftong, nu triftong

Atenție la formele pronumelui personal și la formele verbului *a fi*. Acestea formează:

- diftong: *el [iel], ele [iele], este [ieste], era [iera]* etc.;
- triftong: *eu [ieu], ei [iei]*.

Nu trebuie confundată cratima (care marchează pronunțarea împreună, în aceeași silabă, a două cuvinte diferite) cu linia de despărțire în silabe. Astfel, cuvintele *ne-am* conțin un diftong, iar cuvintele *ne-ai* conțin un triftong.

2. Citește afirmațiile de mai jos și decide pentru fiecare dintre acestea care este varianta corectă:

- Cuvântul *lupoaică* conține:
  - a. un diftong;
  - b. un triftong;
  - c. un hiat.
- Cuvintele *văzutu-i-ai* conțin:
  - a. un diftong;
  - b. un triftong;
  - c. un hiat.
- Cuvântul *două* conține:
  - a. un diftong;
  - b. un hiat;
  - c. un hiat și un diftong.
- Cuvântul *toceau* conține:
  - a. un diftong;
  - b. un triftong;
  - c. un hiat.
- Cuvântul *oaie* conține:
  - a. doi diftongi;
  - b. un hiat;
  - c. doi diftongi și un hiat.
- Cuvântul *erau* conține:
  - a. un diftong;
  - b. doi diftongi;
  - c. un diftong și un hiat.

3. Selectează din textul de mai jos grupurile de sunete învățate.

„Spune-mi care mamă-anume
Cea mai scumpă e pe lume?
Puii toți au zis de păsări,
zarzării au zis de zarzări,
peștișorii, de peștoaică,
ursuleții, de ursoaică,
șerpișorii, de șerpoaică,
tigrișorii, de tigroaică...
Mânjii toți au zis de iepe,
firul cepii-a zis de cepe,
nucii toți au zis de nucă,
cucii toți au zis de cucă,
toți pisoii, de pisică,
iară eu, de-a mea mămică.”

Orice mamă e anume
Cea mai scumpă de pe lume!
Nichita Stănescu,
Cea mai scumpă de pe lume,
1981

Știu să învăț!

Autoevaluare. Notează cu o cifră de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă foarte puțin adevărat, iar 5 – în totalitate adevărat) gradul de adevăr al fiecărui enunț de mai jos.

- Am descoperit că, la nivel sonor, o limbă are anumite tipare în care se grupează sunetele.
- Mi-a fost mai ușor să învăț despre diftong, triftong și hiat după ce mi-am amintit despre sunetele limbii române prin jocul de la începutul lecției.
- Simt că e nevoie să mai exersez cele învățate astăzi prin noi exerciții.

Evoluez!

Provocare la nivelul clasei. Clasa voastră reprezintă o comunitate. Aceasta constituie, implicit, și o comunitate de vorbitori. Împărțiți-vă în șase grupe și inventați cuvinte.

Pasul 1

Fiecare echipă va inventa un substantiv. Veți stabili împreună ce realitate să desemneze (de exemplu, *banca a treia de la geam*).

Veți oferi apoi un înveliș sonor acestui cuvânt. Aveți grijă să sune „românește”: folosiți vocale, consoane și un diftong pentru a-i da formă sonoră (de exemplu, *branbilău*). Fiecare grupă va construi o definiție pentru cuvântul inventat și o va prezenta în fața clasei.

Pasul 2

Jucați-vă cu aceste cuvinte. Dacă cineva din comunitatea voastră nu știe la ce vă referiți atunci când pronunțați unul dintre cuvintele inventate, unul dintre voi îl va rosti în contexte de comunicare firești („așază-te în *branbilău*”, „mărul l-am găsit chiar în *branbilău*”), iar ceilalți se vor comporta în consecință. Nu uitați, un cuvânt rostit aduce cu el realitatea pe care o desemnează.

Pasul 3

Fiecare grupă va prezenta definiția profesorilor de limbi străine și îi va ruga „să traducă” cuvântul în acele limbi, fiind atenți la particularitățile fonetice ale limbilor respective.

Despărțirea în silabe

Gata pentru ceva nou!

Sunetul este o vibrație. Știi că, pentru a dansa, persoanele cu deficiențe de auz apelează la ritmul perceput prin vibrațiile podelei? Alteori, țin în mână un balon umflat care transmite mai ușor vibrațiile. Fă și tu un exercițiu similar. Ia un balon umflat și lipește-l de obraz în timp ce spui câteva cuvinte. Simte vibrațiile în obrazul tău. Cum sunetele se contopesc pentru a forma silabe, vei simți mai ales pauzele dintre aceste grupări de sunete care se pronunță împreună.

Start!

Citește, cu atenție, textul următor care reprezintă gândurile unui elev de vârsta ta, pregătit pentru vacanța la bunici.

E **vară** și voi merge iarăși la bunici, la **țară**. Nu prea mi-a plăcut inițial propunerea părinților, deoarece nu mai erau copii de **vârsta** mea în sat, dar am avut o consolare anul trecut.

Bunicul știe o groază de **lucruri**. Are o pianină veche moștenită de la tatăl său și m-a încântat în fiecare zi cu diverse partituri. De la el am aflat foarte multe lucruri. Mi-a vorbit mult despre muzică. Bach, Beethoven sau Mozart au devenit preferații mei.

Povestea lui Beethoven este uimitoare pentru mine. În ciuda faptului că în ultimii ani de viață a fost surd, a reușit să creeze cele mai apreciate opere. Maniera în care simțea vibrațiile pianului atunci când compunea era superioară auzului – un creion ținut între dinți și cu celălalt capăt așezat pe pian îl ajuta pe acesta să simtă vibrația

sunetelor. Am înțeles că, pentru cei cu deficiențe de auz, vibrația este mai presus de orice și am concluzionat că natura are nenumărate soluții pentru nenumărate deficiențe. Bunicul mi-a confirmat. Dacă nu aveți un bunic așa ca al meu, vizionați materialul „PASTILA DE MUZICĂ – Tratatamentul celor culți”, episodul 6, unde Ana Maria Rusu **punctează** lucruri uimitoare despre acest compozitor.

Sunt sigur că voi învăța lucruri noi și vara aceasta. Bunicii sunt o **sursă** inepuizabilă de **informație**.

1. Notează din text, într-un tabel asemănător cu cel de mai jos, zece cuvinte monosilabice și zece cuvinte plurisilabice.

Cuvinte monosilabice	Cuvinte plurisilabice

2. Cum sunt despărțite cuvintele la capăt de rând?

3. Despărțiți în silabe cuvintele scrise colorat și precizați pentru fiecare:

- numărul de silabe;
- tipurile de sunete din silabe.

Exemplu: va-ră – două silabe, v-consoană, a-vocală, r-consoană, ă-vocală

4. Cum se comportă consoanele/grupurile de consoane pe care le-ai identificat? Dar vocalele alăturate?

Exemplu: va-ră (două silabe, „r” este o consoană aflată între două vocale, care trece în silaba următoare, lângă cea de-a doua vocală)

Știu!

Silaba este o unitate de pronunțare rezultată dintr-un singur efort respirator, care conține neapărat o vocală.

În limba română, cuvintele pot fi **monosilabice** sau **plurisilabice/polisilabice**.

În scris, atunci când despărțirea în silabe se face la capătul rândului, cratima încheie rândul și nu se mai reia la începutul următorului rând.

Studierea comportamentului sunetelor din limba română și a modalității în care acestea se grupează în cadrul silabelor a dus la formularea unor principii/reguli de despărțire în silabe.

1. Atunci când o consoană se află între două vocale, va trece întotdeauna la silaba următoare (*ta-tă, sea-ră*).

2. Atunci când două consoane se află între două vocale, prima rămâne lângă prima vocală, iar cealaltă trece la silaba următoare, lângă a doua vocală (*cal-cul, mas-că*).

Excepție: Dacă prima consoană este *b, c, d, f, g, h, p, t* sau *v*, iar a doua – *l* sau *r*, ambele consoane trec în silaba următoare (*ca-blu*).

3. Atunci când trei sau mai multe consoane se află între două vocale, prima consoană rămâne alături de prima vocală, iar restul consoanelor trec la silaba următoare (*fil-tru*).

Excepție: Dacă între cele două vocale se află grupurile *lpt, mpt, mpt, ncș, nct, nct, ndv, rct, rtf* sau *stm*, primele două consoane rămân alături de prima vocală, iar cea de-a treia trece la silaba următoare (*arc-tic*).

4. Două vocale alăturate nu pot coexista în aceeași silabă. Acestea se despart, fiind în silabe diferite, dar alăturate (*i-de-e*).

Integrez și creez!

1. Încercuiește, în fiecare serie, intrusul care nu respectă prima regulă de la rubrica *Știu!*.

- a. cireașă, mătură, casă, revenire, carte;
- b. masă, itinerar, apartament, acum, bunic;
- c. vinete, profesor, caiet, păpușă, învățătoare;
- d. vetust, clujean, verandă, balansoar, temerar.

2. Desparte în silabe cuvintele următoare, respectând prima regulă de la rubrica *Știu!*.

- ușiță • manual • fuziune • încătușare • marinare
- mefient • motivație • oxidare • panoptic

3. Încercuiește litera corespunzătoare seriei în care toate cuvintele sunt despărțite corect în silabe:

- a. os-cior, muș-ca, lun-git, ac-tiv, a-stăzi;
- b. dov-le-cel, mier-le, ca-blat, a-cri-tu-ră, ar-cu-it;
- c. Cea-hlău, Tran-sil-va-ni-a, su-ple-țe, a-gri-cul-tu-ră, mul-ti-șor;
- d. sub-stan-tiv, lit-ru, pis-trui, mad-le-nă, sim-bo-lism.

4. Alege din seria următoare excepțiile de la regula a doua prezentată la rubrica *Știu!*.

- distopic • codru • moștenire • inspirație
- atlantic • hârtoagă • costiță • lugubru
- conductometru • anestezie • agramat

5. Desparte cuvintele următoare în silabe, respectând cea de-a treia regulă de la rubrica *Știu!*:

- sancțiuni • Arctica • sanscrită • sancționare
- sculptor • lingvistică • somptuar • sombrero
- abstractizare • monstruozitate.

6. Încercuiește cuvântul care conține vocale în hiat din fiecare serie:

- a. clarificare, geamgiu, pian, duios, chiar;
- b. coafor, iubire, aripioară, afectuos, bojdeucă;
- c. creion, tămâie, cianură (substantiv), roia, albioară;
- d. tăiat, aibă, august, baobab, gheare;
- e. coincidență, două, iepure, albicios, roiul.

7. Notează câte trei cuvinte, altele decât cele întâlnite pe parcursul lecției, care respectă:

- regula numărul 1 de la rubrica *Știu!*;
- regula numărul 2 de la rubrica *Știu!*;
- regula numărul 3 de la rubrica *Știu!*;
- regula numărul 4 de la rubrica *Știu!*.

Stabilește apoi dacă sunt cuvinte monosilabice sau plurisilabice.

Evoluez!

Provocare. Construiește un miniscrabble alături de colegul/colega de bancă. Pe o foaie matematică, notați câte un cuvânt care să illustreze fiecare regulă de despărțire în silabe. Decupați pătrățelele corespunzătoare literelor, după model:

În ora următoare, faceți schimb de litere cu altă pereche și descoperiți cuvintele cu ajutorul literelor primite. Câștigă echipa care a descoperit prima toate cele patru cuvinte și a precizat pentru fiecare regula de despărțire în silabe.

Sensurile cuvintelor. Sinonimele și antonimele (actualizare)

Gata pentru ceva nou!

A comunica și a înțelege ce ți se comunică printr-un cuvânt pare firesc pentru mulți dintre noi. Pentru persoanele cu tulburare de spectru autist însă, a învăța și a percepe corect sensul fiecărui cuvânt într-un context de comunicare sunt niște provocări. Alături de ei, putem fi mai conștienți de complexitatea mecanismelor prin care creierul nostru decodifică un cuvânt. Sașa din cartea Anei Dragu reprezintă modelul unui astfel de băiat. Pătrunde puțin în lumea lui, citind fragmentul de mai jos.

„Ajung la școală, îl ridic de pe podea.

(Mama): Ce s-a întâmplat?

(Învățătoarea): Păi, știți, se tot plimba prin clasă și i-am spus că trebuie să stea **cuminte**: ușă de biserică să fie! A început să **urle** că nu vrea să fie ușă de biserică, el e doar un băiețel. [...]

Am început să navigăm prin limbaj, **croazieră** cu peripeții care continuă și astăzi. [...]

(Sașa): Ce înseamnă optimist?

(Mama): Înseamnă să aștepti să se întâmple lucruri bune.

(Sașa): Aha, eu nu-s. În casă la noi se întâmplă multe lucruri rele. Hai **repede** în bucătărie, să vezi cum s-a întâmplat ceva **groaznic**. Se bălbâie oala!

Pe aragaz, o oală cu macaroane pe punctul de a da în foc.”

Ana Dragu, *Mâini cuminți*. Copilul meu autist, 2015

Sensurile cuvintelor

Start!

1. Identifică sensul cuvântului *bălbâie* din text.
2. Caută în dicționar cuvântul *optimist*. Compară definiția de acolo cu explicația mamei lui Sașa.
3. Ce cuvinte/expresii pare că nu înțelege exact Sașa? Caută-le în dicționar și decide dacă dicționarul este de partea lui Sașa sau nu. Ce observi? De unde provine neînțelegerea?

Știu!

Cuvântul este unitatea de bază a vocabularului. Orice cuvânt este alcătuit din două componente: **forma** (reprezentată de șirul de sunete care compun cuvântul) și **conținutul** (înțelesul său).

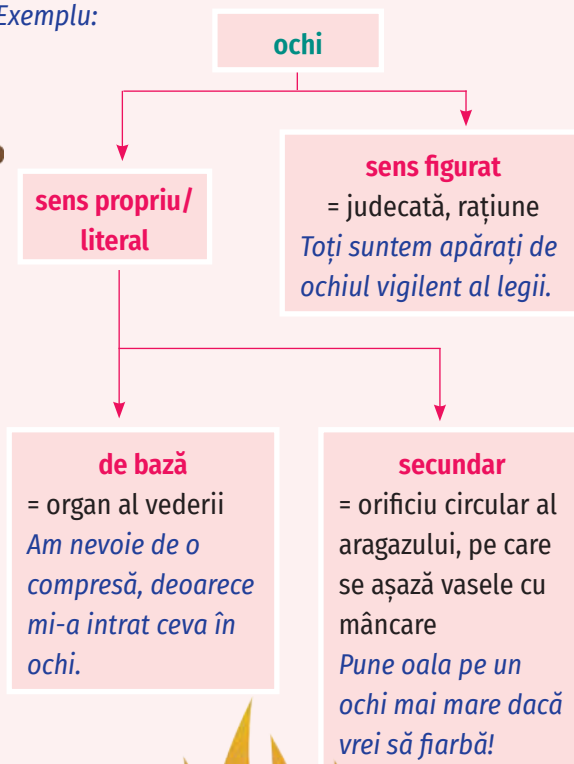
Majoritatea cuvintelor pot avea două sensuri:

- **propriu/literal** – cel obișnuit, înțeles de toți vorbitorii și folosit în limba de zi cu zi pentru a descrie realitatea;
- **figurat** – mai puțin obișnuit, folosit cu valoare expresivă/poetică și care produce în mintea vorbitorului o altă imagine față de cea obișnuită.

La rândul său, sensul propriu poate fi:

- **de bază** – sensul păstrat în toate contextele, cel din care se desprind celelalte sensuri;
- **secundar** – sensul dobândit de un anumit cuvânt într-un anumit context, pe baza unei asemănări cu sensul de bază.

Exemplu:

Integrez și creez!

1. Decide dacă enunțurile de mai jos sunt adevărate sau false.

a. În enunțul *Dimineața mănânc o pâine cu unt la gura sobei.*, cuvântul *gura* are un sens figurat.

b. În enunțul *Educația financiară este cheia unei vieți liniștite.*, cuvântul *cheia* are un sens propriu de bază.

c. În enunțul *Dragi colegi, un echipaj de poliție este amplasat la piciorul podului.*, cuvântul *piciorul* are un sens de bază secundar.

d. Cuvântul *inima* din enunțul *El locuiește în inima munților.* are un sens figurat.

e. Structura *ținem legătura* înseamnă că două persoane țin o legătură de pătrunjel.

2. Privește imaginile de mai jos și precizează ce sens ilustrează acestea: propriu sau figurat.

NU RIDICA

TONUL

a

A ÎMPĂCA ȘI CAPRA,
ȘI VARZA

c

PITICI

b

ÎMI PLOUĂ-N
GURĂ

d

PE CREIER

MEREU LA PATRU ACE

e

3. Construiește enunțuri în care să folosești celălalt sens al expresiilor din imaginile de la exercițiul 2: dacă imaginea propune sensul propriu, atunci ilustrează sensul figurat și invers.

OBSERV!

Sensurile de bază nu trebuie să fie automat și sensuri principale, cele care apar prima dată în mintea vorbitorului. Există situații în care un sens figurat sau cel secundar devine sensul principal.

De exemplu, cuvântul *tocilar*, cu sensul de bază „persoană care se ocupă cu ascuțitul instrumentelor de tăiat (la tociță)” a devenit învechit. În prezent, sensul principal este cel figurat de „elev sau student care își învață lecțiile pe dinafară, în mod mecanic”.

Sinonimele și antonimele (actualizare)

Start!

1. Numește sinonime contextuale pentru cuvintele scrise cu verde din textul de la începutul lecției.
2. Construiește enunțuri în care să utilizezi antonimele cuvintelor marcate cu roz din textul de la începutul lecției.

Știu!

Cuvintele care au formă diferită și sens similar se numesc **sinonime** (*frumos – chipeș*).

Cuvintele care au formă diferită și sens total opus se numesc **antonime** (*bun – rău*).

Pentru identificarea sinonimului/antonimului potrivit, trebuie să ținem întotdeauna cont de contextul de comunicare.

Integrez și creez!

Asociază cuvintele din coloana din stânga cu sinonimul/ antonimul său din coloana din dreapta. Ulterior, menționează ce tip de relație (sinonimie sau antonimie) există între perechile obținute.

repede

bună

plimbare

mobil

carte

a-și pune carul în pietre

a da cu oiștea-n gard

promenadă

registru

flexibil

iute

cuminte

a face ceva nepotrivit

a fi ferm

OBSERV!

Cazurile de sinonimie perfectă în limbă sunt foarte reduse, dacă nu chiar inexistente. Între cele două cuvinte trebuie să existe o minimă diferență (fie ea stilistică, de context etc.), limba încercând să elimine elementele care se suprapun total.

Evoluez!

Concurs în echipe. Pentru Adina Rosetti, a înțelege eronat ce se comunică devine o sursă de umor. Citiți textul de mai jos pentru a vă convinge.

„Până la lăsarea serii, merseră și merseră, iar pădurea le scoase în cale tot soiul de lucruri nemaîntâlnite:

Un leopard care stătea în spatele unui gard vopsit;

O fetiță care, atunci când vorbea, îngheța orice apă aflată în apropierea ei;

Un om care îi îmbia să cumpere pielea unui urs pe care încă nu-l prinsese și care umbla prin pădure;

Un băiețel care stătea cu gura căscată sub o tufă de mure, așteptând ca una să se desprindă și să-i cadă drept în gură;

O femeie înconjurată de pereți cărora le vorbea cu mare convingere;

O doamnă care azvârlea bani și tot soiul de lucruri scumpe într-o apă curgătoare numită Apa Sâmbetei;

Un domn care-și căuta pretutindeni mințile pierdute;

Un altul care avea un gât atât de lung, încât capul îi ajungea până la nori;

[...]

Tot soiul de alte personaje, făcând lucruri care mai de care mai ciudate”.

Adina Rosetti, *Aiurea-n tramvai*, 2018

- Împărțiți-vă în patru grupe. Fiecare grupă va ilustra câte un lucru nemaîntâlnit peste care dau personajele în pădure și își va imagina un altul după același model. Un reprezentant al fiecărei grupe va prezenta desenele în fața clasei.
- Atunci când o grupă prezintă, celelalte grupe vor nota pe o foaie care este expresia ilustrată. Vor preciza sensul expresiei și vor oferi cel puțin un sinonim și cel puțin un antonim pentru aceasta.
- Dacă atunci când vă creați propriul lucru nemaîntâlnit vă inspirați dintr-o expresie ilustrată de altcineva, menționați sursa! Orice echipă care va folosi „opere” ce nu îi aparțin va fi eliminată!

Omonimele. Cuvintele polisemantice

Gata pentru ceva nou!

1. Fetița din textul Laviniei Braniște spune că atunci când revine în țară simte că „îi fuge limba de sub picioare” și că are nevoie de un timp pentru ca limba să devină din nou stabilă. Pune-te și tu în pielea unui copil care a revenit din străinătate în vacanța de vară. Ce dificultăți crezi că ai putea avea în citirea unui text sau în înțelegerea unui mesaj oral?

2. Citește următorul text în gând. Recitește-l apoi cu voce tare, ca și cum i l-ai citi unui copil întors din străinătate, care nu a mai exersat limba română. La ce elemente vei fi atent/ă pentru a-l face să înțeleagă mai ușor textul?

Mama avea o vorbă pe care îi plăcea să o spună tare la finalul fiecărui an școlar, anume că nu vacanța de vară, ci școala și munca te fac fericit. Profesoara de română chicotea, în timp ce Marcel **murea** de rușine, simțind privirile curioase ale colegilor săi. Fericită de atenția ce i se oferea, mama proclama atunci că aveau să meargă împreună la librărie, să cumpere numai decît o **carte** (una singură, nu un pachet...) pentru „cel mic” (Marcel avea 14 ani), care adoooooră să fie în compania cărților în timpul liber (e adevărat, îi plăcea, dar acum ar fi preferat o **tabletă**, de ciocolată, bineînțeles).

La librărie, aceeași poveste. Mama citea de pe coperta a patra a fiecărui roman scilicet pe care punea mâna. „Uite, Marcel, aici e vorba despre un împărat al Romei. Nu aspiri și tu (ba da, aspira, dar doar sâmbăta și niciodată în cărți) să trăiești în acele vremuri încărcate de istorie? Să

fii măcar un roman simplu, dacă nu era chiar un conducător sau vreun cap de companie? Să te plimbi măcar o milă pe celebrele drumuri pietruite ale Antichității?” Tare-i mai era lui Marcel milă, așa că i-a trecut prin cap să-i facă mamei pe plac și a luat o carte de pe raft. Era *Jocul de-a vacanța...*

Omonimele

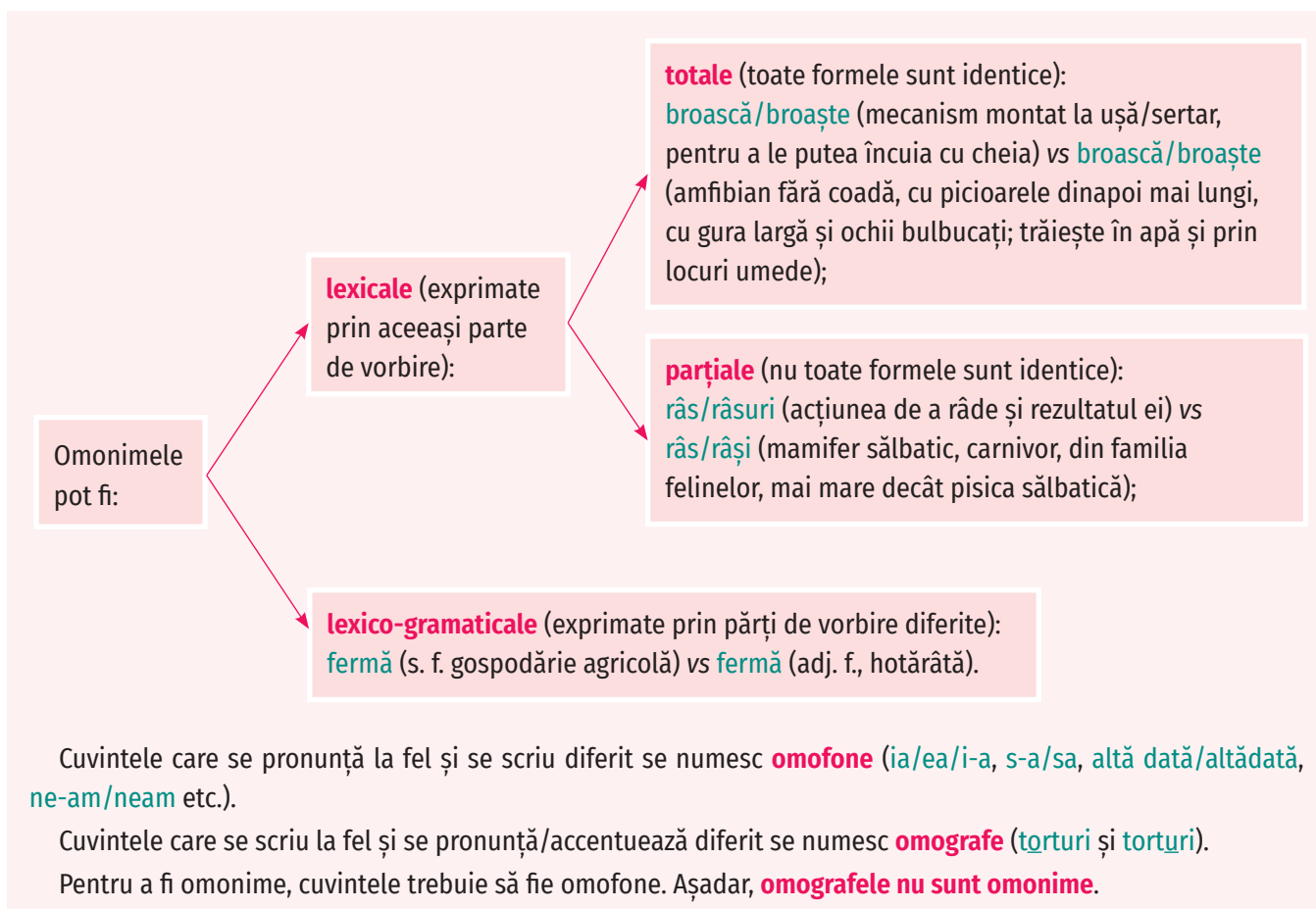
Start!

1. Transcrie, în caiet, perechile de cuvinte care se repetă în textul citit la rubrica *Gata pentru ceva nou!* și stabilește ce înseamnă fiecare dintre acestea.
2. Identifică pentru fiecare dintre cuvintele de la exercițiul anterior partea de vorbire pe care o reprezintă.
3. Între cuvintele cărei/căror perechi există o diferență de scriere? Dar de pronunție/accentuare? În ce constau aceste diferențe?

Știu!

Cuvintele care au aceeași formă și sensuri total diferite se numesc **omonime**.

De exemplu: **roman**¹ („specie a genului epic, de întindere mare, cu conținut complex, care se desfășoară de-a lungul unei anumite perioade și angajează mai multe personaje, presupunând un anumit grad de adâncime a observației sociale și analizei psihologice”) și **roman**² („persoană care făcea parte din populația Imperiului Roman și care se bucura de drepturi depline de cetățenie”). Aceste cuvinte apar în dicționar ca două intrări diferite.

Integrez și creez!

1. Selectează pentru fiecare cuvânt din perechile de omonime identificate în textul de la pagina 43 (Start!, exercițiul 1) câte o imagine de pe internet care să îi redea cel mai bine sensul. Justifică-ți alegerile în câte un enunț.

2. Stabilește care este forma de plural potrivită pentru omonimele din enunțurile următoare.

- Toată lumea și-a dat coți/coate/coturi pentru a prinde un loc la spectacol.
- Ți-e mai mare dragul să te plimbi pe la coții/coatele/coturile fluviului Dunărea.
- Și-a cumpărat pământ, căci îi era tare drag. Să fi fost vreo câteva sute de coți/coate/coturi.

3. Alcătuieste enunțuri cu următoarele omofone:

- s-a/sa • ea/ia/i-a • de mult/demult
- altă dată/altădată • o dată/odată.

Cuvintele polisemantice

Start!

Identifică sensul cuvintelor scrise colorat în textul de la rubrica *Gata pentru ceva nou!* (murea, carte, tabletă). Ce alte sensuri ar putea avea aceste cuvinte? Au legătură cu sensul din text sau sunt complet diferite?

Știu!

Spre deosebire de omonime, care au forme identice, iar sensurile nu au nicio legătură între ele, **cuvintele polisemantice** au aceeași formă, dar sensurile sunt mai mult sau mai puțin înrudite.

De exemplu, *cap* (pl. *capete*) poate avea, conform DEX, mai multe sensuri, precum:

1. Extremitatea superioară a corpului omenesc sau cea anterioară a animalelor, alcătuită din cutia craniană și legată de trunchi prin gât.
2. Căpătâi; căpătâiul patului.
3. Individ, ins.
4. (învechit) Viață.

5. Vârf (al unui obiect).
6. Partea extremă cu care începe sau sfârșește ceva.
7. Partea de dinainte; început, frunte.
8. Bucățiță ruptă dintr-un obiect.
9. (În sintagma) Cap magnetic = dispozitiv utilizat pentru înscriserea, citirea-preluarea sau ștergerea informației înscrise pe bandă, casetă, disc sau tambur magnetic.

Integrez și creez!

1. Construiește enunțuri în care să illustrezi sensurile prezentate mai sus ale cuvântului polisemantic *cap*.
2. Stabilește dacă termenii scriși înclinat în enunțurile de mai jos sunt omonime sau cuvinte polisemantice.

	Omonim	Cuvânt polisemantic
1. a. El <i>face</i> prăjituri alături de mama sa. b. Ea <i>face</i> bagajele pentru viitorul concediu.		
2. a. Toate lucrurile de care nu avem nevoie sunt depozitate în <i>pod</i> . b. Locuitorii își pun toate speranțele în acest <i>pod</i> de peste Dunăre.		
3. a. <i>Facultatea</i> este locul în care oamenii se specializează. b. Fiecare are <i>facultatea</i> de a gândi și trebuie să o folosească.		
4. a. Oare cine <i>bate</i> în poartă? b. La filmele de groază îmi <i>bate</i> inima foarte tare.		
5. a. Pâinea <i>a fost</i> doi lei anul trecut. b. Știi ce- <i>a fost</i> atunci, nu are rost să ascunzi.		

3. Construiește alte enunțuri prin care să exemplifici diferitele sensuri ale verbului predicativ *a fi*. Scrie în paranteză un sinonim pentru fiecare dintre acestea. Poți folosi dicționarul, dacă e nevoie.

Evoluez!

Scriitoarea Herta Müller observă, într-o formulă de reținut, că „În fiecare limbă sunt alți ochi”. Citește fragmentul de mai jos și identifică verbele care se asociază vântului. Construiește enunțuri în care să dovedești caracterul lor polisemantic.

„În dialectul satului se spune: «Der Wind geht» [vântul merge]. În germana literară vorbită în școală se spunea: «Der Wind weht» [vântul adie]. Pe când aveam șapte ani, asta-mi suna ca și cum vântul și-ar pricinui o durere. [sich weh tun – a-și pricinui o durere]. Iar în românește se spune: vântul bate. Când spuneați bate, de îndată auzai zgomotul mișcării, dar aici vântul le pricinuia altora dureri, nu sieși. Pe cât de diferit bate vântul în cele două limbi, pe-atât de diferit încetează să mai bată. În germană se zice: «Der Wind hat sich gelegt» [vântul s-a culcat] – asta-ți sugerează ceva plat și orizontal. În română se zice în schimb: vântul a stat – ceea ce-ți sugerează ceva abrupt și vertical. Exemplul cu vântul nu este decât unul [...]. Aproape fiecare propoziție înseamnă o altă privire. Româna privea lumea tot pe-atât de altfel, pe cât cuvintele sale erau altfel.”

Herta Müller, *Regele se-nclină și ucide*, 2003
(trad. Alexandru Al. Sahighian)

Scrisoarea

Gata pentru ceva nou!

1. Nevoia omului de a comunica a existat dintotdeauna. Felul în care a ales să transmită mesajul a variat, însă, în funcție de epocă. Asociază imaginile cu perioada în care ar fi putut apărea mijloacele de comunicare reprezentate. Ce indicii ai avut în vedere pentru aceste asocieri?

A. Preistorie
(Perioada veche)

B. Antichitate
(Epoca veche)

C. Epoca contemporană

2. În prezent se mai comunică prin intermediul scrisorii? În ce context? Cu ce scop?

Start!

Gabriela, zisă și Lunganca, este o fată care a emigrat cu părinții ei în Marea Britanie. Aceasta i-a trimis o scrisoare prietenei rămasă în România. Citește-o, apoi răspunde la întrebări.

Textul scrisorii	Rând liber	Localitatea	Manchester, 14 ianuarie 2023	Data
		Dragă Ana,		Formula de adresare
	☐ Suntem bine aici, în Manchester. Tata și-a găsit repede de muncă, mama încă mai caută, dar deocamdată mă ajută pe mine și pe sor-meă, Gina, la lecții. Știi că nu prea îmi plăcea engleza. Dar, cum am ajuns la școală aici, directoarea m-a repartizat într-o clasă unde sunt mai mulți copii care nu știu încă limba asta. Avem o profesoară foarte frumoasă, Olga, din Polonia, care ne învață să vorbim repede și bine.			
	☐ Cu copiii mă înțeleg și nu prea. Adică mă cam enervează unii, sunt îmbrăcați fițos și nici nu ne bagă în seamă pe noi,ăștia, care venim din alte țări. Îmi vine să-i bat. Dar mama mi-a zis să nu mă mai bat, că nu-i frumos. Așa că mă abțin. Deși sunt unii foarte-foarte enervanți. Cam ca frații Popescu de la noi, știi? Numai că aici, când mă enervează, nici nu știu engleză să le zic repede vreo două. Dar lasă că învăț eu.			
	☐ Tu cum ai programul la școală, când mai poți să intri pe Skype? Eu aici merg de dimineață până la 4-5 după-amiaza, că ei au și afterschool. Acum îți scriu de pe computerul școlii și am și imprimantă aici. M-am gândit să-ți scriu o scrisoare clasică, dar nu scrisă de mână, că știi că scriu cam urât. Am zis să ai o amintire de la mine. Și-ți las și o amprentă lângă semnătură 😊.			Formula de încheiere
			 Cu drag și dor, Lunganca (Gabriela)	Semnătura

1. De ce este important ca, într-o scrisoare, să fie precizate locul și data?
2. Cine scrie scrisoarea? Cui îi este adresată? Cum ți-ai dat seama?
3. Ce tip de relație este între cea care trimite scrisoarea și cea care o va primi?
4. Cu ce scop este scrisă?
5. Ce informații transmite?
6. Ce fel de limbaj este utilizat? Observă la ce persoană sunt verbele și pronumele.
7. Ce cuvinte arată emoții/sentimente/trăiri?

Dacă destinatarul este o persoană apropiată, formula de adresare va reflecta acest lucru (*Dragul meu, Scumpa mea bunică, Iubirea mea* etc.). În acest caz, scrisoarea va fi una **informală**.

Dacă destinatarul ocupă o poziție ierarhică superioară, formula de adresare va conține titlul pe care îl deține, funcția ocupată sau forme ale pronumelui de politețe (*Stimată doamnă profesoară, Stimate domnule Petrescu* etc.). În acest caz, scrisoarea va fi **formală**.

Știu!

Scrisoarea sau **epistola** reprezintă o modalitate de comunicare la distanță.

Există mai multe tipuri de scrisori: familială, de dragoste, de felicitare, de mulțumire, de recomandare, oficială etc.

Elementele care alcătuiesc o scrisoare sunt:

- a. localitatea și data;
- b. formula de adresare;
- c. textul propriu-zis al scrisorii (conținutul);
- d. formula de încheiere;
- e. semnătura;
- f. (opțional) P.S. (lat. post-scriptum = după scris): dacă expeditorul uită o informație, poate adăuga, la finalul scrisorii, un post-scriptum.

Scrisoarea presupune existența a două instanțe:

- **expeditor:** cel care trimite scrisoarea;
- **destinatar:** cel căruia îi este adresată scrisoarea.

AFLU MAI MULT!

Scrisoarea a fost înlocuită în anii '90 de e-mail. Mesajele trimise prin poșta electronică seamănă destul de mult cu o scrisoare, doar că data și, uneori, locul de unde scrii sunt afișate automat. Prin anii 2000-2010, supremația e-mailului a fost contestată de noile aplicații de mesagerie gratuită (WhatsApp, Messenger, Telegram etc.). Acestea favorizează mesajele extrem de scurte și la obiect. Iar *emoticoanele* sunt foarte des întâlnite, acestea rezumând de fapt bucăți întregi de mesaj.

Integrez și creez!

1. Imaginează-ți că Lunganca îi trimite scrisoarea profesoarei de română de la vechea școală. Rescrie textul, adaptându-l noului destinatar. Ai în vedere următoarele etape.

Etapa 1: Planificarea. Realizează o primă formă a textului pe cionnă, pornind de la următoarele întrebări:

- Ce vei păstra?
- La ce vei renunța?
- Ce vei modifica?
- Ce vrei să îi povestești despre tine?

Etapa 3: Revizuirea.

Recitește textul tău și evaluează-l pornind de la grila de mai jos.

Etapa 2: Redactarea.

Redactează textul, ținând cont de răspunsurile date în etapa de planificare.

Etapa 4: Forma finală.

Redactează varianta finală pe o foaie colorată, ținând cont de forma textului: precizarea localității și a datei, formula de adresare, lizibilitatea textului, așezarea textului în pagină (încadrarea textului pe foaie, marcarea alineatelor), formula de încheiere. Fii atent/ă la ortografie și punctuație!

criterii	În totalitate (5 puncte)	Parțial (3 puncte)	Deloc (0 puncte)
Localitatea și data			
Formula de adresare adaptată destinatarului			
Formula finală adaptată destinatarului			
Semnătura			
Conținutul			
Folosirea pronumelor de politețe			
Folosirea verbelor la persoanele I și a II-a			
Așezarea în pagină			
Lizibilitatea			
Respectarea normelor de ortografie și de punctuație			

OBSERV!

Într-o scrisoare, expeditorul poate introduce pasaje narative în care să relateze evenimentele prin care a trecut, așa cum ai făcut-o și tu în epistola adresată doamnei profesoare.

2. **Lucrați în echipe.** Alcătuiți grupe de câte patru elevi. Fiecare grupă trebuie să transmită următorul mesaj celor dragi:

Am ajuns cu bine, după o lungă călătorie, cu multe peripeții, în China.

Imagineți-vă că scrieți acest mesaj folosindu-vă de mijloacele de comunicare disponibile acum 2000 de ani, 100 de ani, 25 de ani sau de acum un an. Introduceți un pasaj narativ în care să relați un eveniment important din timpul acestei călătorii.

Grupa câștigătoare este aceea care adaptează cel mai bine mesajul la perioada aleasă.